

Stavovi i percepcije studenata splitskog sveučilišta o provedbi online nastave za vrijeme trajanja epidemije Covid-19

Matković, Nena

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:961786>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**STAVOVI I PERCEPCIJE STUDENATA O PROVEDBI *ONLINE* NASTAVE ZA
VRIJEME TRAJANJA EPIDEMIJE COVID-19**

NENA MATKOVIĆ

Split, 2021.

**ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE**

ZAVRŠNI RAD

**STAVOVI I PERCEPCIJE STUDENATA O PROVEDBI *ONLINE* NASTAVE ZA
VRIJEME TRAJANJA EPIDEMIJE COVID-19**

Mentorica:

Doc. Dr. sc. Ivanka Buzov

Studentica:

Nena Matković

Split, rujan 2021.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. POJAVA PANDEMIJE COVID-19	2
3. UTJECAJ PANDEMIJE NA OBRAZOVANJE	3
3.1 Utjecaj pandemije na osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje.....	3
3.2 Utjecaj pandemije na studente.....	5
4. KARAKTERISTIKE ONLINE OBRAZOVANJA	7
5. ISTRAŽIVANJA O UTJECAJU COVID-19 VIRUSA NA OBRAZOVANJE	10
5.1 Istraživanja utjecaja covid-19 virusa na osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje....	10
5.2 Prednosti i nedostaci online obrazovanja iz perspektive studenata.....	13
5.3 Razlike klasičnog i online obrazovanja iz perspektive studenata	16
5.4 Globalno istraživanje o utjecaju pandemije na studente	18
5.5 Posljedice pandemije na obrazovanje	20
6. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA	22
7. REZULTATI I RASPRAVA	24
7.1 Strukturalna obilježja	24
7.2 Održavanje online nastave	28
7.3 Preferencija nastave i promjene u online nastavi od početka provođenja do danas	31
7.4 Prednosti i nedostaci online nastave.....	34
7.5 Stavovi studenata/ica o online obrazovanju	39
7.6 Zadovoljstvo studenata nekim aspektima online nastave	41
7.7 Usporedba online i klasične nastave	44
7.8 Stavovi studenata/ica o daljnjem održavanju online nastave	48
8. ZAKLJUČAK	50
9. LITERATURA	52
10. METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA	56
10.1 Anketni upitnik korišten u istraživanju	56
10.2 Protokol korišten u istraživanju	61
SAŽETAK	64
SUMMARY	64
BILJEŠKA O AUTORICI	65

1. UVOD

Pandemija COVID-19 od svoje pojave do danas svakodnevno utječe na društvo i na promjene koje se u društvu događaju. Jedna od bitnijih promjena koja se dogodila isključivo zbog pandemije je zatvaranje svih obrazovnih ustanova u Republici Hrvatskoj da bi se spriječilo širenje virusa. Svim učenicima, studentima, nastavnicima uvođenje online nastave bio je veliki izazov na koji nisu bili spremni.

Ovaj rad se bavi stavovima i percepcijama studenata i studentica o provedbi *online* nastave za vrijeme trajanja epidemije COVID-19 u RH. Cilj je ispitati mišljenja studenata/ica na koji način oni smatraju da se online nastava može unaprijediti, postoje li stavke koje im se ne sviđaju, što smatraju prednostima i nedostacima, koji su njihovi stavovi o daljnjem školovanju online te koje razlike primjećuju između online i klasične nastave. Na temelju ovih ciljeva provedeno je anketno istraživanje na uzorku od 420 studenata Medicinskog, Filozofskog, Pravnog fakulteta i Fakulteta elektronike, strojarstva i brodogradnje (FESB) splitskog Sveučilišta. Prikupljanje podataka provodilo se online anketom tijekom lipnja 2021. godine.

Rad se sastoji od 10 poglavlja. Nakon uvoda, slijedi teorijski okvir rada koji uključuje poglavlja pojave pandemije, utjecaja pandemije na obrazovanje, karakteristike online obrazovanja i dosad provedena istraživanja na temu obrazovanja za vrijeme COVID-19 pandemije. U poglavlju metodološki aspekti istraživanja navedeni su ciljevi i hipoteze istraživanja, te metoda i odabir uzorka, a nakon toga slijede rezultati istraživanja i njihova interpretacija. Posljednja poglavlja su zaključna razmatranja i popis literature, te metodološka i empirijska arhiva. Na kraju se nalazi sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku te bilješka o autorici.

2. POJAVA PANDEMIJE COVID-19

Početak 2020. godine, COVID-19 (uzrokovan SARS-CoV-2 virusom) pandemija šokirala je i zaustavila svijet. Novi koronavirus po dosadašnjim saznanjima, počeo se širiti u Kini u prosincu 2019., a svega par mjeseci poslije proglašena je pandemija i virus je proširen cijelim svijetom (Aristovnik i dr., 2020, 1). Osim mnogih problema koje je navedeni virus prouzrokovao na području zdravstva, pandemija COVID-19 donijela je i sve vrste neočekivanih turbulencija u društvu i gospodarstvu, kao i sve prethodne pandemije poznate kroz povijest. Tijekom posljednjih nekoliko stotina godina pandemije poput kuge, španjolske gripe, SARS-a, ebole i mnogih drugih donijele su značajne promjene u geopolitičkim i demografskim situacijama, mijenjajući obrasce migracija, putovanja, urbanizacije, trgovine i tehnologije. Izazovi koje pandemija COVID-19 donosi na ovaj ili onaj način utječe na svaki dio društva. Većina zemalja bori se sa širenjem virusa različitim mjerama poput zabrane javnih događanja i okupljanja, zatvaranja radnih mjesta, ograničenja boravka na javnom prostoru, ograničenja međunarodnog putovanja i zatvaranja obrazovnih ustanova (Aristovnik i dr., 2020, 2).

Što se tiče utjecaja na društveno-ekonomske pokazatelje u Republici Hrvatskoj vidljivo je usporavanje hrvatskog gospodarstva, drastični pad BDP-a (najveći pad tromjesečnog BDP-a od 1995.), pad proizvodnje usluga, pad industrijske proizvodnje (osim kemikalija i kemijskih proizvoda, farmaceutskih proizvoda i proizvodnje naftnih derivata), pad trgovinskih tokova između Republike Hrvatske i drugih država, a ograničena putovanja na globalnoj razini dovela su do smanjivanja prometa turista (Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno ekonomske pokazatelje, 2020) što uvelike utječe na zapošljavanje ljudi s obzirom na činjenicu da je 10.2% stanovništva Republike Hrvatske zaposleno u turizmu (Statistički ljetopis Republike Hrvatske, 2016). Pandemija je uvelike povećala i broj nezaposlenih na području RH koja je prema Državnom zavodu za statistiku povećana za 24,4 tisuće u odnosu na veljaču prethodne godine (Državni zavod za statistiku, 2020). Zadnje, ali ne i najmanje važno je obrazovanje na koje je pandemija uvelike utjecala.

3. UTJECAJ PANDEMIJE NA OBRAZOVANJE

Društva su kroz povijest bila razlikovana po obrazovanju naroda i kvaliteti sustava obrazovanja koje društvo ima (Šundalić i Mičić, 2005, 119). Obrazovanje utječe na kvalitetu života, a svrha društvenog razvoja je da se unaprijedi kvaliteta života. Obrazovanje ima vanjske i unutarnje ciljeve. Vanjski su: doprinosi gospodarskom rastu, razvoj demokracije, civilnog društva, ekološke svijesti, a unutarnji su: osposobljavanje da bi se preuzele profesionalne, obiteljske, građanske uloge pojedinca (Šundalić i Mičić, 2005, 125). To nam ukazuje na važnost obrazovanja za pojedinca, ali i za cjelokupno društvo i da je bitno ulagati u obrazovanje i njegovu kvalitetu. Pojava pandemije i zatvaranje škola, nesumnjivo je promijenilo način funkcioniranja obrazovnog sustava, s obzirom na to da je u prvom valu pandemije (13. ožujka. 2020.) „Vlada Republike Hrvatske donijela *Odluku o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu* koja je stupila na snagu 16.03.2020. kojom su svi prebačeni na koncept nastave na daljinu. „ (212. (telefonska) sjednica Vlade Republike Hrvatske, 2020). Na svjetskoj razini do kraja srpnja 2020. godine 106 država potpuno je zatvorilo škole, 55 djelomično, a otvorene škole su bile u samo 48 država (Tonković i dr., 2020, 124).

3.1 Utjecaj pandemije na osnovnoškolsko i srednješkolsko obrazovanje

„Osnovnoškolsko obrazovanje omogućava stjecanje temeljnog općeg znanja, osposobljavanje za cjeloživotno učenje te postupno preuzimanje brige i odgovornosti za vlastiti razvoj i život u suvremenom društvu.“ (Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, 2017). Djeci je jako bitna socijalizacija, a škola je mnogoj djeci glavni izvor socijalizacije, koja im je uskraćena online obrazovanjem. Provođenje nastave na osnovnoškolskoj razini bilo je osmišljeno tako da ravnatelji imaju obavezu uključiti se u virtualnu učionicu namijenjenu njima, putem koje primaju informacije za organiziranje nastave, ravnatelji moraju organizirati virtualnu zbornicu u koju će biti uključeni svi profesori svake pojedine škole. Svaki razrednik je za zadatak imao da za svoj predmet organizira virtualni razred kojem učenici pristupaju, te se preporučivalo da se putem dodatnih aplikacija organizira online razmjena iskustva roditelja učenika s razrednicima (Utjecaj širenja bolesti COVID-19 najačanje mobilnosti učenika, studenata, istraživača, nastavnika i drugog osoblja unutar EU, 2020). Olakotne okolnosti za osnovne škole u RH je to što su tijekom eksperimentalnog programa Škola za život škole

opremljene tabletima i drugim tehnologijama, te su prelazak na online obrazovanje dočekali barem donekle spremni. Također se na televiziji oformila škola na trećem putem kojeg su mogli pratiti nastavu. Nadalje, tijekom pilot-projekta e-škole i eksperimentalnog programa *Škola za život* bilo je potrebno obrazovati učitelje za takav način rada, što je olakšalo prijelaz na online obrazovanje učiteljima (Batarelo Kokić, 2020, 18). Učenici osnovnih škola u istraživanju odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu izjasnili su se da im je online nastava teža od nastave u školi, te da ima najviše nedostaje druženje s prijateljima i vršnjacima (Jokić Begić i dr., 2020, 27-28), što je dio socijalizacije djece koje je jako bitno, a koje se nažalost online obrazovanjem ne ostvaruje.

Srednjoškolsko obrazovanje prema odluci Vlade Republike Hrvatske također je prešlo na online način rada, te se nastava odvijala na poprilično sličan način kao i u osnovnim školama. Njima je bio preporučan model obrnuto učionice koji podrazumijeva da učenici trebaju pročitati nešto o zadanoj temi, pogledati videomaterijale ili na bilo koji način istražiti zadanu temu i nakon toga postavljati pitanja, raspravljati i rješavati zadatke i argumentirati stavove na online predavanju (Utjecaj širenja bolesti COVID-19 najačanje mobilnosti učenika, studenata, istraživača, nastavnika i drugog osoblja unutar EU, 2020). Od srednjoškolskih učenika, najviše poteškoća su osjetili maturanti koji nisu bili u mogućnosti pohađati pripreme za maturu, a i samo pitanje načina održavanja državne mature je bilo neizvjesno.

U drugom valu pandemije, odnosno nakon ljetnih praznika, učenici osnovnih i srednjih škola su uglavnom vraćeni u školske klupe, uz posebne upute za pridržavanje epidemioloških mjera, te se u slučaju zaraze nekog učenika iz grupe ili pogoršanja epidemiološke situacije, nastava prebacuje na online način rada.

Problem koji se prepoznaje na svim razinama obrazovanja, a najviše za malodobnu djecu, je da su postojeće obrazovne i društvene nejednakosti dolaskom pandemije uvelike pogoršane, za učenike/studente iz obitelji koje imaju niža primanja, djecu/studente iz ruralnih područja s manje razvijenom infrastrukturom, djecu/studente iz etničkih manjina, djecu/studente s teškoćama u razvoju, djecu/studente migranata i izbjeglica, djecu/studente koji žive u teškim uvjetima ili u nasilnim domovima. Pokazatelji nejednakosti u svijetu koja je naglašena dolaskom pandemije su i podaci OECD-a koji pokazuju kako u Indoneziji samo 34% učenika ima pristup internetu, a u SAD-u čak četvrtina 15-godišnjaka iz obitelji s lošijim ekonomskim statusom nema računalo (Stepanović, 2020, 184). S obzirom na to da se ne vidi kraj pandemiji, može se očekivati kako će

se te nejednakosti još dodatno povećavati, ukoliko ljudi počnu ostajati bez posla. Da bi se donekle prepoznao problem i ublažili učinci pandemije UNICEF je, između ostalih, dokumentom Izgradnja na krizu otpornih obrazovnih sustava tijekom i nakon pandemije COVID-19 imao u cilju unaprijediti otpornost sustava obrazovanja tako da postane fleksibilniji, te da sva djeca budu spremna na moguće krize i uče kroz razne modalitete i tehnologije. Također dokumentom se nastoji doprinijeti što kvalitetnijem inkluzivnom obrazovanju za svu djecu i mlade tijekom i nakon pandemije (Izgradnja na krizu otpornih obrazovnih sustava tijekom i nakon pandemije COVID-19, 2020).

3.2 Utjecaj pandemije na studente

Pandemija je uvelike utjecala i na život studenata visokog obrazovanja prelaskom na online obrazovanje. Knjižnice su se zatvorile, promijenjen je komunikacijski kanal za nastavnika i administrativnu podršku, uvedene su nove metode ocjenjivanja i provedbe ispita. Također se promijenio i društveni život studenata zatvaranjem studentskih domova, zabranom druženja s prijateljima, zabranom putovanja, a u nekim slučajevima i gubitkom studentskog posla, što je utjecalo na financijsku situaciju studenata. Također, studenti se u novoj situaciji suočavaju i s narušenim emocionalnim zdravljem jer ovakva promjena može dovesti do strahova, frustracija, tjeskobe, dosade. (Aristovnik i dr., 2020, 2).

Današnja generacija studenata je generacija Z koja je rođena u periodu kada je internet počeo sa svojim razvijanjem, samim time su oni odrasli uz internet i nove tehnologije i za vrijeme prije toga i ne znaju. S obzirom na to imaju neke prednosti što se tiče znanja o tehnologiji i internetu jer im je to prirodna okolina (Golijanin i dr., 2014, 506). Prema tome se može zaključiti da studenti nisu imali velike poteškoće zbog prelaska na online način obrazovanja, iako nije samo poznavanje tehnologije preduvjet da bi nastava bila uspješno provedena. Izazovi prijelaza na online obrazovanje su također i pristup tehničkoj infrastrukturi, tehnička predznanja profesora i njihove pedagoške kompetencije za takvu promjenu (Bania i Banerjee, 2020, 4/5). Uvođenje obrazovanja na daljinu izazov je za sve zaposlene i razlog za zabrinutost, pa čak ponekad i otpor. Profesori su uglavnom zabrinuti oko vremena za pripremanje online nastave, nedostatka financijskih sredstava za plaćanje naknada za dodatni rad, te dodatne medije koje se koriste, imaju li adekvatnu podršku rukovodstva, kolega, tehničara, hoće li biti obučeni za takav rad, imaju li adekvatna tehnička znanja, na koji način će komunicirati sa studentima, hoće li nastava biti kvalitetna, jesu li studenti

tehnički potkovani za taj oblik rada, hoće li takav način nastave ugroziti sigurnost njihovog posla, kakva je infrastruktura da bi se moglo održavati predavanje udaljenim putem, kako zaštititi autorska prava svojih nastavnih sadržaja i mnoge druge zabrinutosti (Wilson i Christopher prema Čamilović, 2013, 5-7).

Osim navedenih poteškoća i polaganje ispita online putem bio je izazov, jer se trebala omogućiti transparentnost, zakonitost i poštenu uvjeti za svih (Garcia-Penavlo i dr. prema Santos i dr., 2020, 6904).

4. KARAKTERISTIKE ONLINE OBRAZOVANJA

Učenje na daljinu prvi put se počelo koristiti u Londonu 1958. godine kada je Londonsko sveučilište omogućilo studentima da polažu ispite bez nazočnosti na predavanju (Zenović i Bagarić prema Katavić i dr., 2018, 96). Nazivalo se dopisno obrazovanje, jer su poštanske usluge bile medij kojim su polaznik i mentor razmjenjivali informacije, a bilo je namijenjeno populaciji s nižom razinom obrazovanja i marginaliziranim grupama (Katavić i dr., 2018, 96).

U literaturi se mogu pronaći mnogi termini kao što su: obrazovanje na daljinu (online obrazovanje), učenje na daljinu, e-obrazovanje ili e-učenje, iako se često smatraju sinonimima, među njima postoji razlika. Obrazovanjem na daljinu ili online obrazovanje se smatra nastava i učenje koji se odvijaju na drugim lokacijama, te je samim time ono širi pojam od učenja na daljinu, jer uključuje i izvođenje same nastave (Ćamilović, 2013, 2). Zavisno o tome kakva se interakcija događa razlikuju se sinkrono obrazovanje na daljinu i asinkrono obrazovanje na daljinu. Sinkrono podrazumijeva interakciju profesora i studenta koja se događa u realnom vremenu, ali na različitim mjestima. Sinkrona komunikacija ima veliki značaj za motivaciju studenata, jer tada imaju mogućnost razmijeniti mišljenja i dobiti povratnu informaciju (Ćamilović, 2013, 2). Asinkrono predstavlja ono online obrazovanje u kojem su profesor i student razdvojeni i prostorno i vremenski, poruke se šalju na neku lokaciju i arhiviraju se, te im ostali mogu pristupiti bilo kada. Prednosti asinkronog online obrazovanja su: veća fleksibilnost, studenti imaju dodatno vrijeme za razmišljanje, ne postoji ograničenje vezano za vremenske zone i isplativije je (Ćamilović, 2013, 3). E-obrazovanje (elektronsko obrazovanje) često se poistovjećuje s online obrazovanjem. E-obrazovanje smatra se onim koji koristi informacijsko-komunikacijske usluge da bi se realizirala nastava ili učenje na svakom studijskom programu. E-obrazovanje je samim time širi pojam od online obrazovanja koji je ograničen na škole i fakultete. Kada online obrazovanje postoji samo kao dopuna klasičnom obrazovanju to je hibridno obrazovanje. Njegova prednost je što se tada mogu iskoristiti puni potencijali oba načina obrazovanja (klasičnog licem u lice i online) (Ćamilović, 2013, 3).

Uspoređujući licem u lice i online obrazovanje mogu se uočiti prednosti oba načina obrazovanja. U nastavi licem u lice studenti imaju mogućnost za bogatijom interakcijom i komunikacijom međusobno i s profesorima, a gradivo upijaju svjesno ili podsvjesno (Gray i DiLoreto prema Diković i dr., 2021, 4150). Klasično okruženje također omogućava više usmenih

rasprava, te su povratne informacije usmene, a moguće su i neverbalne reakcija na povratne informacije, veća je dinamičnost grupe i studentima je teže ignorirati profesore (Castro i Tumibay prema Diković i dr., 2021, 4150). Prednosti online obrazovanja su fleksibilnost s obzirom na prostor i vrijeme, dostupnost informacijama, forumima je lako pristupiti, pisane rasprave je lakše pratiti (Castro i Tumibay prema Diković i dr., 2021, 4150), nema putnih troškova, a neke od vrsta online obrazovanja pružaju mogućnost da studenti sami odaberu tempo kojim usvajaju sadržaj (Marc prema Diković i dr., 2021, 4150). Negativne strane online obrazovanja mogu se ogledati u tehničkim i financijskim problemima (Adnan i Anwar prema Diković i dr., 2021, 4150), smanjenoj i slabijoj kvaliteti suradnje i interakcije (Dumford i Miller prema Diković i dr., 2021, 4150) i nedostatku motivacije za sudjelovanje u samom procesu učenja (Muilenburg i Berge prema Diković i dr., 2021, 4150).

Da bi online obrazovanje bilo uspješno mora postojati tehnološka, pedagoška podrška, podrška vršnjaka i visoka razina organizacije (Baran i Correia prema Diković i dr., 2021, 4150). Usporedba online obrazovanja i klasičnog obrazovanja licem u lice potvrđuje kako online način zahtijeva složenije nastavne metode i tehnike (Keržić i dr. prema Diković i dr., 2021, 4150). Pristupi koji poboljšavaju ishode učenja u internetskim uvjetima su: dobro pripremljena i održana predavanja, kontinuirano sudjelovanje profesora, jasne upute i očekivanja, interaktivni i suradnički sadržaj, strukturirane online rasprave, pitanja profesora, jasne povratne informacije, fleksibilni rokovi, odgovarajuća podrška i plan za nepredviđene situacije (Diković i dr., 2021, 4150).

Online obrazovanje na visokim učilištima u RH do dolaska pandemije nije bilo dobro prihvaćeno, ali s obzirom na značaj korištenja suvremenih informacijskih i komunikacijskih tehnologija u nastavnom procesu, postajalo je sve prihvaćenije. Online obrazovanjem se mogu osigurati bolje obrazovne prilike, te kao takvo može povećati kvalitetu obrazovanja, jer se takvim načinom obrazovanja može izgraditi kultura kritičkog razmišljanja, istraživanja i kreativnosti (Katavić i dr., 2018, 98).

Istraživanje Katavića i suradnika iz 2018. pokazalo je kako studenti, mentori/nastavnici i administratori online obrazovanje smatraju jednostavnim načinom za završetak studija, za razliku od klasičnog podučavanja, kojeg vide kao stvarno učenje, ali nakon procesa savladavanja ishoda učenja u online okruženju, mijenjaju percepciju i smatraju online nastavu zahtjevnijom od

tradicionalne. Razlog tome je što zahtjeva veću motiviranost, dobro upravljanje vremenom i učenje o novim mogućnostima napredne tehnologije u visokom obrazovanju (Katavić i dr., 2018, 101).

Provedba online obrazovanja nije ograničena na krizne situacije, već dobrom pripremom može biti i adekvatna zamjena za klasično učenje licem u lice (Stacey i sur. prema Purwanto i Julyando, 2020, 571). Ipak u ovom slučaju, nastava na daljinu je alternativna metoda, jer kako navodi Dr.sc. Sandra Kučina Softić, pomoćnica ravnatelja za obrazovanje i podršku korisnicima Sveučilišnog računskog centra Srce na webinaru „Budućnost (ni)je online: osiguravanje kvalitete online studija“ održanog 18. prosinca 2020. godine za učinkovitu online nastavu potrebno pažljivo promišljanje i priprema, te kako bi se kvalitetno pripremiti treba 6-9 mjeseci (Agencija za znanost i visoko obrazovanje, 2020). Zato je bitno napomenuti i da postoji razlika kada se online nastava uvodi zbog kriznih situacija kao što je u ovom slučaju pojava pandemije i kada se uvodi s definiranim ciljevima i pravilima.

Budući da se hitna nastava na daljinu izvodila bez potrebne pripreme i profesori i studenti su imali poteškoća u prilagođavanju. Institucije koje izvide online nastavu trebaju se pobrinuti da podrška za sve nejasnoće studentima i profesorima bude lako dostupna, treba imati potrebni infrastrukturu, osposobiti osoblje za rad, te slušati potrebe profesora i studenata o poteškoćama na koje nailaze i rješavati ih u hodu, brzo i efikasno (Purwanto i Julyanto, 2020, 571).

5. ISTRAŽIVANJA O UTJECAJU COVID-19 VIRUSA NA OBRAZOVANJE

Do sada je objavljeno mnoštvo istraživanja o različitim aspektima pandemijske krize COVID-19, o njezinom utjecaju na tjelesno i mentalno zdravlje, gospodarstvo, društvo i okoliš. Najveća ograničenja istraživanja o studentskom životu za vrijeme zatvaranja obrazovnih ustanova su:

- podaci su uglavnom prikupljeni u ranim stadijima pandemije,
- u istraživanjima sudjeluje relativno mali broj ispitanika,
- fokus je na ograničenom broju aspekata studentskog života,
- većina je koncentrirana na jednu visokoškolsku ustanovu ili zemlju ili je istraživanje provedeno na jednom akademskom polju (Aristovnik i dr., 2020, 3).

5.1 Istraživanja utjecaja covid-19 virusa na osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje

Tijekom online nastave u osnovnim školama učitelji su uočili poteškoće kao što su dostupnost uređaja, korištenje interneta, planiranje, provedbe i vrednovanje učenja te suradnja s roditeljima (Fauzi i Sastra Khusuma prema Runtić i Kavelj, 2020, 152), održavanje motivacije učenika, upravljanje nad razredom, uključivanje onih pojedinaca iz ugroženih skupina, briga o različitim sposobnostima učenika, blagostanje učenika, loša veza s internetom ili nemogućnost pristupanja internetu, nedostatak opreme, strah od toga da se vara na ispitima, rad na autonomiji u učenju i smišljanje zadataka za nastavu te kako treba više vremena za pripremu (British Councila prema Runtić i Kavelj, 2020, 152).

Prema poteškoćama se mogu izdvojiti i čimbenici koji moraju biti zadovoljeni da bi online nastava bila učinkovita, a to su: pouzdana infrastruktura za komunikaciju, potrebni digitalni resursi za učenje, prikladni alati za učenje, metode učenja koje su učinkovite organizacija učenja u nastavi, podrške učiteljima i učenicima te uska suradnja između vlasti i škola (Huang i sur. prema Runtić i Kavelj, 2020, 153).

Runtić i Kavelj provele su istraživanje čiji je cilj bio da ispitaju iskustva i mišljenja o nastavi na daljinu učenike viših razreda osnovne škole (5.-8. razred) tijekom pandemije bolesti COVID-19, metodom online upitnika. U istraživanju je sudjelovalo 174 učenika osnovne škole Kman-Kacunar u Splitu. Istraživanje je provedeno nakon tri tjedna online nastave, tijekom travnja 2020.godine. (Runtić i Kavelj, 2020, 156/157). Rezultati istraživanja pokazuju kako većina učenika ima odgovarajuću opremu za prisustovanje online nastavi, što ne začuđuje s obzirom na

to da su učenici petih i sedmih razreda opremljeni tabletima u sklopu kurikularne reforme. Većina učenika svoj uređaj ne dijeli s ostatkom kućanstva, ali zbog one manjine koja dijeli je nužno da učitelji vode računa o tome kada planiraju obaveze i zadatke (Runtić i Kavelj, 2020, 158/159).

Istraživanje je pokazalo i kako je kod većine učenika skraćeno vrijeme koje provode u učenju i izvršavanju zadataka za vrijeme online obrazovanja (1/3 ispitanika uči 1-3 sata dnevno, a preporuke MZO-a su od 5-8 sati dnevno) (Runtić i Kavelj, 2020, 159). Istraživanjem je i uočeno kako samo otprilike 1/3 ispitanika potpuno samostalno koristi informacijsko-komunikacijske tehnologije, a ostali trebaju manju ili veću pomoć (Runtić i Kavelj, 2020, 160). Istraživanje Jokić i Ristić Dedić iz 2020. pokazalo je kako učenici sedmog razreda smatraju da su kompetentni za korištenje digitalnih uređaja, te kako ih većina (88%) to odrađuje lako (Jokić i Ristić Dedić prema Runtić i Kavelj, 2020, 160/161). 40% učenika iz istraživanja Runtić i Kavelj je odgovorilo kako ponekad ili često trebaju pomoć drugih u radu, što je potvrđeno i istraživanjem Doyle-a iz 2020. koji zaključuje kako roditelji imaju bitnu ulogu u obrazovanju za vrijeme pandemije (Runtić i Kavelj, 2020, 161).

Vezano za učenička zadovoljstva kako im učitelji pojašnjavaju gradivo većina učenika je zadovoljno, a većina učenika se uvijek ili uglavnom obraća učitelju za pojašnjavanje gradiva koje im nije jasno (Runtić i Kavelj, 2020, 162). Po pitanju domaće zadaće, učenici u najvećem broju (57%) smatraju kako im učitelji daju odmjereno puno zadataka te da stignu sve napraviti bez većeg napora, ali čak 42% učenika smatra kako im se zadaje previše zadataka. Takav nalaz je zanimljiv ponajviše kada se uspoređi s rezultatima o tome koliko učenici prosječno uče, što se pokazalo manjim nego preporuča i nego dok je u tijeku klasična nastava (Runtić i Kavelj, 2020, 163). Po pitanju zadovoljstva učenika online nastavom više od polovice ih je potpuno ili uglavnom zadovoljno nastavom na daljinu, a 18% ih je nezadovoljno (Runtić i Kavelj, 2020, 164).

Istraživanje Ministarstva znanosti i obrazovanja RH-a iz travnja 2020. u kojem su sudjelovali nastavnici srednjih škola i učitelji predmetne i razredne nastave je pokazalo kako je 95% ispitanika u potpunosti ili uglavnom zadovoljno izvođenjem online nastave, dok je istraživanje Runtić i Kavelj pokazalo znatno manji postotak zadovoljstva učenika (Runtić i Kavelj, 2020, 164). To sugerira da je jako bitno istražiti perspektivu učitelja i učenika jer se mogu drastično razlikovati. Da bi se ustanovili razlozi za zadovoljstvo i nezadovoljstvo, učenici su pitani da pojašne svoj odgovor, te su njihovi odgovori kategorizirani i analizirani, pa tako pod prednostima

najčešće navode zanimljivost nastave, fleksibilnost u organiziranju učenja, manju količinu zadataka i kraće vrijeme potrebno za učenje, angažiranost i učiteljski trud, mogućnost dužeg jutarnjeg spavanja te pogodne rokove za obavljanje zadataka (Runtić i Kavelj, 2020, 165).

Nedostaci koje navode su manjkavosti u poučavanju, preveliki zahtjevi, nedostatak slobodnog vremena, nemogućnost druženja, tehničke poteškoće, nepridržavanje rasporeda sati kod učitelja u obavljanju zadataka, komunikacijski nedostaci te potreba za pomoći (Runtić i Kavelj, 2020, 166). Analizom je utvrđeno kako su učenici više navodili nedostatke nego prednosti, što ukazuje da učenici imaju kritičan stav, ali i da postoje neke poteškoće uvođenja online oblika nastave (Runtić i Kavelj, 2020, 166). Dobiveni rezultati slažu se s istraživanjem Ristić Dedić iz 2020. koje je provedeno na srednjoškolskim učenicima a pokazuje kako su glavni stresori u online nastavi: vrijeme za rješavanje zadataka, potreba da se pojasni sadržaj koje učenik manje razumije i veća zahtjevnost zadataka, manjak slobodnog vremena te nedostatak viđanja uživo s prijateljima (Ristić Dedić prema Runtić i Kavelj, 2020, 167).

U svom radu Bastl navodi kako učitelji najvećom prednosti rada na daljinu smatraju odlučivanje o raspoređivanju radnog vremena i ušteda novca i vremena što je rezultat toga što se ne prevoze na posao (Jereb prema Bastl, 2021, 3). Učitelji su u mogućnosti da svoje slobodno vrijeme organiziraju kako im odgovara i da rade kada su najproduktivniji, te se mogu više posvetiti odmoru i obitelji. Pod pretpostavkom da kod kuće imaju mir i tišinu, to dovodi i do veće produktivnosti i koncentracije. S obzirom na navedeno učitelji se suočavaju smanje stresa zbog ustajanja rano, odvođenja djece u vrtić ili školu i napora zbog vožnje u školu. To sve navodi da im životni stil može biti opušteniji (Bastl, 2021, 4). Međutim, pokazalo se i kako su neki učitelji za vrijeme nastave na daljinu radili dosta duže i intenzivnije. Bilo im je teže organizirati svoje vrijeme za rad jer su ovisili o radu i odgovorima roditelja i učenika, te se nerijetko radni dan produljivao na cijeli dan, a uz sve to su morali bit u stalnom kontaktu s upravom škole, pisati pripreme i izvještaje o evidenciji radnog vremena (Bastl, 2021, 4).

Učitelji su zbog novonastale situacije trebali biti dodatno obrazovani, jer učenje na daljinu od njih zahtjeva nova znanja, pa su morali sudjeovati u video radionicama kako bi stekli nova znanja u područjima pedagogije, didaktike, psihologije i tehnologije na daljinu (Bastl, 2021, 4). Unatoč tome što rade više za vrijeme nastave na daljinu, obitelj im može pomoći u radu, što im zasigurno može olakšavati. Ono što je glavna poteškoća je što bi svaki učitelj trebao imati posebnu

prostoriju za rad da bi koncentracija bila veća, a mnogi je nemaju. Također zbog dugog sjedenja za računalom bi bilo poželjno kad bi učitelji imali i ergonomsku opremu, a mnogi je nemaju. Postavlja se i pitanje tko će učiteljima omogućiti da imaju potrebnu telekomunikacijsku opremu, koja nekad nije samo ona osnovna. Poteškoće s nastavnom na daljinu se mogu javiti i po pitanju kompatibilnosti podataka i njihovom pouzdanosti, kao i sigurnosti u prijenosu i pohrani podataka (Bastl, 2021, 4/5).

5.2 Prednosti i nedostaci online obrazovanja iz perspektive studenata

Akuratiya i Meddage proveli su istraživanje na Šri lanki od lipnja do srpnja 2020. godine kojem je bio cilj ispitati percepciju učenika o online obrazovanju tijekom pandemije COVID-19 u kojem je sudjelovalo 130 studenata prve i druge godine IT-a. Studenti navedenog istraživanja naglašavaju kako su pristup mrežnim materijalima, aktivno sudjelovanje, mogućnost učenja vlastitim tempom i mogućnost pristupa predavanjima naknadno putem interneta najveće prednosti online obrazovanja. Izazovi s kojima su se isti studenti suočavali tijekom online predavanja su smanjena interakcija s predavačem i prijateljima, socijalna izolacija i tehnološki problemi poput lošeg pristupa internetu, loše brzine interneta (Akuratiya i Meddage, 2020, 756/757).

Bączek i suradnici su u Poljskoj proveli istraživanje putem online upitnika, a uzorak su im bili studenti medicinskog fakulteta (N=804). Zaključili su kako studenti medicine kao prednosti online obrazovanja navode mogućnost zadržavanje kod kuće, konstantni pristup materijalima, učenje vlastitim tempom i ugodno okruženje. Kao nedostatke online obrazovanja najčešće su navodili nedostatak interakcije s pacijentima i tehničke probleme (Bączek i dr., 2021, 2).

Puwrwanto i Julyanto proveli su istraživanje u Indoneziji na 5 privatnih fakulteta nakon četiri tjedna online nastave. Na polustrukturirani upitnik odgovorilo je 100 ispitanika. Studenti navedenog istraživanja kao prednosti online obrazovanja navode ugodno radno okruženje, mogućnost prisustvovanja predavanjima bez vremenskih i prostornih prepreka, ugodan razgovor s profesorima putem chata, veću slobodu postavljanja pitanja, te smanjene troškove prijevoza. Najčešćim manama online obrazovanja smatraju nestabilnost mreže, te da im to smanjuje kvalitetu slušanja predavanja zbog kašnjenja zvuka ili slike. Manom smatraju i jednostranu interakciju, smanjenju koncentraciju, ograničenje timskog rada i nemogućnost socijalnih interakcija (Purwanto i Julyanto, 2020, 572).

Diković i suradnici proveli su istraživanje na uzorku od 272 studenta s hrvatskih sveučilišta starih 19 do 45 godina u kojem su najčešće ispitanici bili žene i to studenti obrazovnih i humanističkih zanimanja svih godina fakulteta. Istraživanje je provedeno od sredine ožujka do sredine lipnja (Diković i dr., 2021, 4150). Kod navođenja prednosti i nedostataka u otvorenim pitanjima, studenti su češće navodili nedostatke online obrazovanja. Pod prednostima najčešće su navodili osobne prednosti, što uključuje veću motiviranost i aktivnost na online nastavi, veću opuštenost i manje stresa, komfor slušanja predavanja iz vlastitog doma i manje putovanja te smatranje obrazovanja lakšim i jednostavnijim. Prednost vezana za vrijeme uključuje štednju vremena i omogućavanje veće slobode u organiziranju i imanju više slobodnog vremena. Nadalje, prednost navedena kao karakteristike online obrazovanja uključuju veću fleksibilnost (vremenska i mjesna), snimljena predavanja se mogu gledati više puta, izvori učenja su dostupniji, učitelji su pristupačniji, zadaci su praktičniji. Prednost vezana za financije odnosi se na manju potrošnju novaca na iznajmljivanje stanova, putni troškovi, troškovi za hranu. Pod komunikacijskim prednostima navode olakšanu, kvalitetniju i manje stresnu komunikaciju (Diković i dr., 2021, 4154).

Nedostaci online obrazovanja podijeljeni su u slične kategorije kao i prednosti, a prepoznaju se prvenstveno u značajkama online obrazovanja. Studenti se žale da je provedba bila loša kako u kvantiteti tako i u kvaliteti. Smatraju kako neki predavači nisu pružili dovoljno jasne upute, nisu bili dostupni i nisu pružali dovoljno povratnih informacija. Izvori učenja su bili oskudni, metode ocjenjivanja nisu bile adekvatne, a kriteriji ocjenjivanja su bili nejasni. Nedostatkom navode i manjak socijalnih interakcija i izravnih kontakata s vršnjacima i predavačima tijekom nastave a i u slobodno vrijeme (Diković i dr., 2021, 4154).

Studenti smatraju da online obrazovanju nedostaje ta mogućnost da im se pojasni dodatno nešto što nisu razumjeli. Nedostatkom smatraju i tehničke poteškoće koje su najčešće problemi s internetskom vezom. Kao nedostatak osobne štete odnosi se na studente koji su bili manje motivirani, imali slabiju koncentraciju, bili pod većim stresom, osjećali se nesigurno, imali poteškoća sa samostalnim učenjem, trošenje previše vremena pred ekranom i ometanje kod kuće. Neki studenti su naglasili nemogućnost razvoja vještina jer praktične aktivnosti i vježbe nisu mogle biti izvedene putem online načina obrazovanja. Pod vremenskim zaprekama najčešće se navodi nedostatak slobodnog vremena kod studenata (Diković i dr., 2021, 4155).

Prema Nedelcu i suradnicima iznenadno prebacivanje obrazovanja u online okruženje iznijelo je na površinu neke dosad neprepoznate prednosti i mane online obrazovanja (Nedelcu i dr., 2021, 9643). Pod prednostima se smatra: smanjivanje troškova prijevoza od kuće do obrazovne ustanove i obrnuto, kao i korištenje tog vremena u druge svrhe, stalni pristup informacijama iz vlastite kuće ili bilo kojeg drugog mjesta s pristupom internetu, smanjivanje troškova za kupnju didaktičkih materijala, mogućnost nastavka studiranja, čime se izbjegava prekid školske godine (u kontekstu pandemije), razvijanje kompjuterskih i internetskih vještina na naprednoj razini, stalna dostupnost materijala omogućava ponovno čitanje i pregledavanje u prikladno vrijeme, dostupne su i informacije u stvarnog vremenu iz drugih web izvora, komunikacija profesorima je dostupnija putem chata što olakšava da se ne prekida predavanje i anonimno je (Nedelcu i dr., 2021, 9644). Pod manom online obrazovanja smatra se činjenica da prije pandemije nisu svi studenti imali nužnu infrastrukturu (prijenosno računalo/tablet/pametni telefon, pristup internetu, slušalice, prostor u domu posvećen učenju s potrebnom tišinom..). Najvećom manom smatra se u nemogućnosti pohađanja praktične nastave koja zahtjeva laboratorij ili slično. Također neke kolegije nije bilo moguće održavati u virtualnom okruženju, a ne treba ni zanemariti problem da su svi provodili više vremena za računalima, mobitelima što je povećavalo rizik od internetskog nasilja ili kibernetičkog napada (Nedelcu i dr., 2021, 9645).

Bačić i Krstinić proveli su istraživanje na 120 studenata druge godine preddiplomskog studija Strojarskog odjela Tehničkog veleučilišta u Zagrebu. Cilj istraživanja bio je istražiti koliko su studenti zadovoljni ili nezadovoljni online nastavom kao i utvrditi koliko je teško savladati učenje stranog jezika online nastavom. Koristili su se metodom ankete (Bačić i Krstinić, 2020, 37). Rezultati su pokazali kako su dvije trećine studenata zadovoljni online nastavom, dok trećina odgovara da su nezadovoljni. Razlozi koje navode za zadovoljstvo su fleksibilnost online u usporedbi na redovnu nastavu, mogućnost boljeg raspoređivanja vremena, korištenje više raznih materijala i jednostavnije polaganje ispita koje s druge strane trećina smatra i nedostatkom (Bačić i Krstinić, 2020, 38). Najvećim nedostacima smatraju smanjene socijalne interakcije i samomotivacije, neki su imali tehničkih poteškoća, a s dostupnosti materijala i dostupnosti nastavnika su zadovoljni (Bačić i Krstinić, 2020, 39).

5.3 Razlike klasičnog i online obrazovanja iz perspektive studenata

U istraživanju Akuratiya i Meddage preko polovice ispitanih studenata navodi kako se prije pandemije nije susrelo ili se susrelo u manjoj mjeri s online obrazovanjem. Malo više od polovice studenata navodi kako preferiraju i klasičan način obrazovanja i online obrazovanje, a ostali u većem postotku preferiraju klasično obrazovanje licem u lice (Akuratiya i Meddage, 2020, 756). Većina se slaže kako je online obrazovanje učinkovit način učenja u usporedbi s klasičnim načinom. Čak 80% sudionika navode kako su aktivno sudjelovali u predavanjima tijekom online izvođenja, što je suprotno nalazima Istraživanja Bačzeka i suradnika, koji su svojim istraživanjem procijenili manju aktivnost. Sudionici istraživanja nadalje tvrde kako im je online obrazovanje ugodno, što su pokazala i neka druga istraživanja. Većina studenata iskazuje zadovoljstvo kvalitetom online obrazovanja (Akuratiya i Meddage, 2020, 757). Ovim istraživanjem se može zaključiti kako studenti IT-a nisu imali velike poteškoće s uvođenjem online obrazovanja, takvi rezultati i ne začuđuju s obzirom na to da se očekuje da su tehnički potkovani i da im je rad na računalu svakodnevan.

Ispitani studenti u istraživanju Bačzeka i suradnika naveli su online obrazovanje kao manje učinkovitim u smislu povećavanja vještina i socijalnih kompetencija, te su studenti procijenili da su bili manje aktivni tijekom online nastave. Za većinu studenata iz uzorka online obrazovanje je ugodno, a manji postotak nije zadovoljan online obrazovanjem (Bačzek i dr., 2021, 2).

Bagarić i suradnici provelii su istraživanje kojim željeli istražiti zadovoljstvo predavača i studenata u određenim aspektima online obrazovanja u hrvatskim visokoškolskim ustanovama tijekom prvih 30 dana pandemije. Istraživanje je provedeno putem online ankete na početku pandemije na namjernom uzorku od 249 studenata i 77 predavača iz 20 visokoškolskih ustanova u Hrvatskoj. Unatoč uvjetima i nedostacima koje istraživanje ima (loš odaziv ispitanika) došli su do rezultata koji su dobri pokazatelji o tome kako su se stvari odvijale na samom početku. Predavači su zadovoljni tehničkom podrškom koju su dobivali iz osobnog okruženja i od ustanove, a umjereno su zadovoljni vremenom za prilagođavanje som novom radnom okruženju u novim kriznim uvjetima. Ta činjenica o zadovoljstvu predavača s vremenom osobne prilagodbe i kvalitetom vlastitog rada i uloženog individualnog truda govori o dobrim digitalnim kompetencijama predavača. Ono čime su predavači najmanje zadovoljni je aktivnost studenata u nastavi, uporabu pripremljenog nastavnog materijala, što je posljedica nedostatka interakcije i

kvalitetne komunikacije, koja bi studente motivirala na rad (Bagarić, 2021,2860/2861). Studenti uglavnom pokazuju najveće zadovoljstvo količinom tehničke podrške iz osobnog okruženja i brzinom prilagodbe online obrazovanju. Studenti online obrazovanje smatraju zahtjevnijim i složenijim od klasičnog obrazovanja licem u lice (Bagarić, 2021, 2862).

U istraživanju Diković i suradnika ispitani studenti kod usporedbe online obrazovanja i klasičnog obrazovanja prosječno najčešće ocjenjuju da su slični po pitanju ishoda učenja u stjecanju znanja, razvijanja vještina i stvaranju mišljenja o kolegiju te po pitanju njihove aktivnosti i pažnje tijekom nastave. Iz studentske perspektive predavači su uspjeli zadržati najvažniji aspekt učenja a to su ishodi učenja. Studenti smatraju kako online obrazovanjem imaju više obaveza nego u klasičnom načinu provođenja nastave. Navode kako su obaveze manje jasne, a izvori za učenje oskudniji. Navode i kako im online obrazovanje oduzima više vremena i da se osjećaju manje motiviranim (Diković i dr., 2021, 4153).

Duarte i Beaufils proveli su istraživanje čiji je cilj identificirati percepciju i osjećaje studenata prema svom iskustvu učenja i online učenju. Uzorak čini skupina od 19 studenata druge i treće godine iz Portugala, Macaa i Francuske koji su upisani na diplomski tečaj primijenjenih stranih jezika na visokom učilištu u Portugalu. Istraživanje je provedeno metodom analize sadržaja studentskih dnevnika objavljenih na internetu na početku, sredinom i krajem ljetnog semestra (od ožujka do lipnja 2020.godine). Odgovori studenata organizirani su u glavne kategorije: osobni faktori, logistički/tehnički/praktični problemi, iskustvo učenja i studentska motivacija. Glavni fokus istraživanja je na iskustvima učenja: koncentracija, opterećenje, novo stečene vještine, sudjelovanje u nastavi, priprema za testove i ishodi učenja (Duarte i Beaufils, 2021, 7589).

Istraživanjem su došli do zaključka kako je većina studenata imaju veće poteškoće s koncentracijom kada su kod kuće, nego kada su na nastavi na fakultetu (Duarte i Beaufils, 2021, 7592). Što se tiče opterećenja devet od 10 studenata spomenulo je opsežnije domaće zadatke tijekom online nastave. Nove vještine koje su studenti primjetili da su razvili tijekom online nastave najčešće su povezani s korištenjem platformi za online predavanja poput zoom-a, a nekolicina ih je spomenula i vještine kao što su organiziranje vremena, komunikacijske vještine i spremnost na promjenu. Četvrtina studenta smatra kako su manje sudjelovali predavanjima, nego što bi sudjelovali na klasičnom predavanju u učionici, a tri četvrtine smatra kako su sudjelovali isto koliko bi sudjelovali i u učionici. Po pitanju izostanaka skoro svi su pisali kako su izostajali

jednako koliko bi izostajali i na klasičnoj nastavi. Što se tiče pripreme za ispite, polovica studenata smatra da su bili pripremljeni za ispit jednako kako bi bili i da se nastava odvijala u učionici (Duarte i Beaufils, 2021, 7593).

5.4 Globalno istraživanje o utjecaju pandemije na studente

Aristovnik i suradnici su proveli opsežno istraživanje o tome kako studenti percipiraju utjecaje prvog vala krize COVID-19 na različite aspekte njihova života. U istraživanju je sudjelovalo 32.383 studenata iz 62 zemlje (Aristovnik i dr., 2020, 1). Cilj rada je istaknuti glavne rezultate globalnog istraživanja o utjecajima pandemije na život studenata visokog obrazovanja koje je proveo međunarodni konzorcij sveučilišta, druge visokoškolske ustanove i studentske udruge. Svrha istraživanja je bila rasvijetliti načine na koje je kriza utjecala na studentski život i izraditi niz preporuka za kreatore politike i visokoškolske ustanove u vezi s tim kako studentima pružiti podršku tijekom krize uzrokovane pandemijom COVID-19 (Aristovnik i dr., 2020, 3). U istraživanju je korištena metoda online ankete koja je provedena tijekom svibnja i lipnja 2020.godine, a prevedena na više jezika (engleski, talijanski, sjeverno-makedonski, portugalski, rumunjski, španjolski u turski) (Aristovnik i dr., 2020, 4).

Sudjelovali su studenti iz Poljske, Italije, Meksika, Čilea, Turske, Indije, Ekvatora, Bangladeša, Portugala, Slovenije, Rumunjske, Hrvatske, Pakistana, Indonezije, Brazila, Mađarske, Gane i drugih. Uzorak je raspoređen prema kontinentima. Ispitanici nisu bili dužni ispuniti upitnik u cijelosti, pa se tako broj ispitanika razlikovao od pitanja do pitanja (Aristovnik i dr., 2020, 4). Rezultati istraživanja pokazuju kako studenti na postdiplomskoj razini i studenti društvenih znanosti te studenti s boljim životnim standardom i oni koji dolaze iz Oceanije ili Europe pokazuju pozitivniji stav prema većini aspekata studentskog života u vrijeme pandemije (Aristovnik i dr., 2020, 7). Na globalnoj razini 86,7% studenata izjasnilo se kako je otkazana klasična nastava zbog pandemije te kako su uspostavljeni drugi oblici nastave (online). Najdominantniji oblici internetskih predavanja bile su video konferencije u stvarnom vremenu (59,4%), zatim asinkroni oblici - slanje prezentacija studentima (15,2%), video snimanje (11,6%) i pisana komunikacija pomoću foruma i razgovora (9,1%), a najrjeđi oblik bilo je audio snimanje (4,7%). Studenti su najzadovoljniji video konferencijama u stvarnom vremenu, zatim video snimanjem, slanjem prezentacija i pisanom komunikacijom, dok su najmanje zadovoljni audio snimkama. Zadovoljstvo studenata organizacijom predavanja, seminara i mentorstva bilo je

prilično visoko, a najveće nezadovoljstvo iskazali su studenti iz Afrike, dok su studenti Oceanije najzadovoljniji. Studenti su se složili da su predavači pripremali redovite zadatke kao što su čitanja, kvizovi te da su odgovarali na postavljena pitanja i bili otvoreni za prijedloge studenata, davali povratne informacije o uspjehu studenata. Studenti iz Afrike su imali najnižu razinu suglasnosti što se može objasniti lošim pristupom internetu i nedostatkom digitalnih kompetencija (Aristovnik i dr., 2020, 8).

Istraživanje je pokazalo i kako studenti u najvećem postotku (42,6%) smatraju kako je njihovo radno opterećenje za vrijeme trajanja online nastave postalo veće, najmanje studenata (26,6%) smatra kako je opterećenje ostalo isto, a ostatak navodi kako se radni opseg zadataka smanjio. Najveći broj studenata koji se izjasnio kako im se opterećenje povećalo dolazi iz Europe. Oceanije i Sjeverne Amerike, dok se studenti iz Južne Amerike, Azije i Afrike izjašnjavaju najčešće kako im se opterećenje smanjilo za vrijeme online nastave. To se može objasniti kako na sva tri navedena kontinenta, na kojima su se studenti izjasnili kako im je opterećenje manje, internet mreža nije dovoljno dobra, nemaju dovoljno iskustva u korištenju tehnologije, a mobilni uređaji su najčešće sredstvo putem kojeg prisustuju nastavi što im znatno smanjuje mogućnosti (Aristovnik i dr., 2020, 9).

Studentima je za vrijeme online obrazovanja jako bitna podrška, pa je tako istraživače zanimalo koliko podrške imaju. Ispitani studenti se izjašnjavaju kako najveću podršku imaju u profesorima, a premalu što se tiče financija. Zanimljivo je kako studenti s Filipina pokazuju najmanje zadovoljstvo s podrškom profesora, što i ne čudi s obzirom da isti studenti najčešće imaju i lošu komunikaciju s profesorima. Također veće zadovoljstvo podrškom pokazuju studenti prirodnih znanosti (Aristovnik i dr., 2020, 9/10). Studenti su za vrijeme pandemije u najvećoj mjeri imali pristup računalu, bilježnicama i olovkama, a najmanji pristup fotokopirnicama i materijalima za učenje. Istraživače je zanimalo i što studenti misle o svojim računalnim vještinama. Došli su do rezultata kako je najveći broj studenata siguran u korištenje mrežnih komunikacijskih platformi (npr.e-mail), vještine pretraživanja internetskog sadržaja te dijeljenje digitalnih podataka. Kao najmanje razvijene vještine studenti navode neke napredne postavke softvera i programa i korištenje mrežnih platformi za učenje. Studenti muškog spola procjenjuju kako imaju više povjerenja u računalne vještine od studentica (Aristovnik i dr., 2020, 10). Pandemija je imala velike utjecaje na svakodnevne rutine svih, pa tako i studenata cijelog svijeta. Prema istraživanju

većina studenata navodi kako su se njihove svakodnevne navike promijenile, a promjene koje u najvećem postotku navode su: nošenje maski, češće pranje ruku i izbjegavanje gužvi i velikih okupljanja. Iznimka je jedino Oceanija koja nije uvela obvezno nošenje maski kao mjeru za suzbijanje virusa. Promjene koje također navode u velikom postotku su: izbjegavanje javnog prijevoza, otkazivanje putovanja, rad od kuće, izbjegavanje dodirivanja lica i opskrba najnužnijim stvarima u kućanstvu (Aristovnik i dr., 2020, 11).

Pandemija je značajno utjecala i na emocionalno i mentalno zdravlje ljudi širom svijeta. U istraživanju su studenti odgovarali kako su najčešće pozitivne emocije koje osjećaju od izbijanja pandemije: nada, radost, ponos i olakšanje. Negativne emocije koje su najčešće označavali su: dosada, anksioznost, frustracija, bijes, beznađe i sram. Najveću razinu anksioznosti frustracije pokazuju studenti iz Južne Amerike, Oceanije, Sjeverne Amerike i Europe, a najmanje zabrinuti studenti su iz Afrike i Azije (Aristovnik i dr., 2020, 12).

5.5 Posljedice pandemije na obrazovanje

Postoje predviđanja koja navode kako će već postojeće razlike što se tiču ravnopravnosti biti produbljene te će to itekako utjecati na obrazovne sisteme zemalja Zapadnog Balkana, unatoč brzom odgovoru na pandemiju i uvođenje online nastave, predviđanja navode kako će doći do gubitka naučenog te kako može doći do regresije studenata u stanju funkcionalne nepismenosti s 53% na 61%. Predviđaju se i dodatni troškovi za obrazovane sisteme, uz preporuke da se formiraju programi učenja kako bi se nadomjestili gubitci naučenog uslijed zatvaranja obrazovnih ustanova, kao i da se oformi budžet kojim bi se osigurala minimalna sredstva za nadoknadu troškova koji su nastali, što bi bio korak i ka sprječavanju nejednakosti. Zemljama Zapadnog Balkana, koje već imaju brojne probleme, preporučuju se neke promjene kako bi se osigurala otpornosti obrazovnih sistema na moguće buduće poteškoće. Promjene uključuju smanjivanje digitalnog jaza i unaprijeđenje digitalnih vještina profesora, više obuke profesora, unaprijeđenje financiranja obrazovanja i praćenje realizacije rezultata (Pavlović i dr., 2021, 191).

Provedeno je istraživanje i Indiji kojim su ispitali utjecaj COVID-19 pandemije na obrazovanja, te su zaključili kako je utjecaj negativan, da dovodi do poremećaja u učenju i polaganju ispita, kako dolazi do proširivanja obveza da bi se razumjelo nastavno gradivo (Gupta i Gupta prema Pavlović i dr., 2021, 191). Velichová i suradnici u svom istraživanju došli su do zaključka kako je tehnička oprema koja je studentima potrebna za online učenje, važan faktor koji

utječe na to kako percipiraju online nastavu, te kako su zahtjevi profesora veći u online nastavi nego u klasičnoj nastavi (Velichová i dr. prema Pavlović i dr., 2021,191). Istraživanje Xionga i suradnika u Hong-Kongu pokazuje kako tek četvrtina ispitanih studenata ima pozitivna iskustva online nastave, a više od polovice ocjenjuje kako je efikasnost online nastave lošija u usporedbi s klasičnom nastavom. Polovica navodi kako tijekom online nastave manje uče, ali su pod većim pritiskom. Oni koji imaju veći nivo digitalne pismenosti i veći dohodak izjašnjavali su se kao zadovoljniji efikasnošću online nastave (Xiong i dr. prema Pavlović i dr., 2021,191). Samarasinghe i Piri u svom istraživanju kampusa na Novom Zelandu ustanovljuju kako postoje i pozitivni utjecaji pandemije na obrazovanja. Njihovi ispitanici su uživali u online nastavi, dobro su ga prihvatili i smatraju da im se samostalnost učenja povećala (Samarasinghe i Piri prema Pavlović i dr., 2021, 191).

6. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

Ovaj istraživački rad bavi se društvenim fenomenom koji je od velike važnosti za cjelokupnu populaciju a to je obrazovanje. Predmet ovog istraživanja je online obrazovanje za vrijeme epidemije COVID-19. Opći cilj istraživanja je ispitati zadovoljstvo studenata/ica online nastavom.

Posebni ciljevi su:

- ispitati mišljenje studenata/ica o negativnim i pozitivnim aspektima online nastave
- ispitati mišljenje studenata/ica o mogućnostima poboljšanja online nastave
- ispitati utjecaj online obrazovanja na slobodno vrijeme studenata/ica
- ispitati moguće razlike u percepcijama među studentima/icama različitih fakulteta o promjenama nastalim zbog uvođenja online nastave

Postavljene su sljedeće istraživačke hipoteze:

H1 studenti/ce svih fakulteta/studija preferiraju klasičan način izvođenja nastave

H2 studenti/ce Filozofskog fakulteta u najvećoj mjeri smatraju kako je prednost online nastave lakše polaganje ispita/kolokvija

H3 studenti/ce Medicinskog fakulteta u najvećoj mjeri smatraju kako je nedostatak online nastave nemogućnost prisutovanja praktičnim dijelovima nastave

H4 studenti/ce FESB-a imali su manje poteškoća od studenata/ica ostalih fakulteta s tehničkim zahtjevima online obrazovanja

H5 studenti/ce Pravnog fakulteta u najvećoj mjeri problemom online nastave smatraju nedostatak direktne komunikacije s profesorima

H6 studenti/ce Filozofskog fakulteta u najvećoj mjeri smatraju kako su imali više fakultetskih obaveza za vrijeme trajanja online nastave

U radu je korištena online anketa kao istraživačka metoda s upitnikom kao njezinim mjernim instrumentom.

Online upitnici omogućuju ispitanicima da pristupe anketi s bilo kojeg mjesta, što uvelike anketaru štedi vrijeme, do ispitanika je lakše doći, štedi se i novac za printanje anketnih upitnika. Neki od nedostataka online upitnika su to što ne možemo provjeriti valjanost podataka, a i stopa odgovora zna biti manja.

U ovom istraživanju instrument se sastojao od 26 pitanja zatvorenog i 2 pitanja otvorenog tipa i konstruiran je na temelju konzultirane literature i osobnih interesa istraživača. Terenski dio

istraživanja proveden je tijekom lipnja 2021.godine. Prvi set pitanja u upitniku odnosio se na strukturalna obilježja studenata/ica odabranih fakulteta splitskog Sveučilišta, a ostali setovi pitanja su ispitivali osobne stavove studenata/ica o online nastavi za vrijeme pandemije. U svrhu provedbe istraživanja korišten je klusterski uzorak studenata/ica. Odabrani su fakulteti: FESB, Filozofski fakultet, Medicinski fakultet i Pravni fakultet. FESB je odabran jer se pretpostavlja kako je studentima općenito teško pratiti vježbe online putem, te je interesantno koja su njihova stajališta. Filozofski fakultet je odabran pod pretpostavkom da ima najmanje praktičnih kolegija, te da je nastava na tom fakultetu u novim uvjetima trebala biti znatno lakše organizirana. Odabir Medicinskog fakulteta odnosi se na specifičnost fakulteta, odnosno izvedbu studijskog programa koji uključuje rad u bolnici i u laboratoriju, što online nastavom nije izvedivo nadoknaditi, te je pretpostavka kako će njihova stajališta i prijedlozi za poboljšanje biti zanimljivi i korisni. Zbog natpisa u dnevnim novinama kako nastava nakon zatvaranja obrazovnih institucija na Pravnom fakultetu nije neko vrijeme bila realizirana, činilo nam se zanimljivim saznati na koji način su oni doživjeli online nastavu.

7. REZULTATI I RASPRAVA

7.1 Strukturalna obilježja

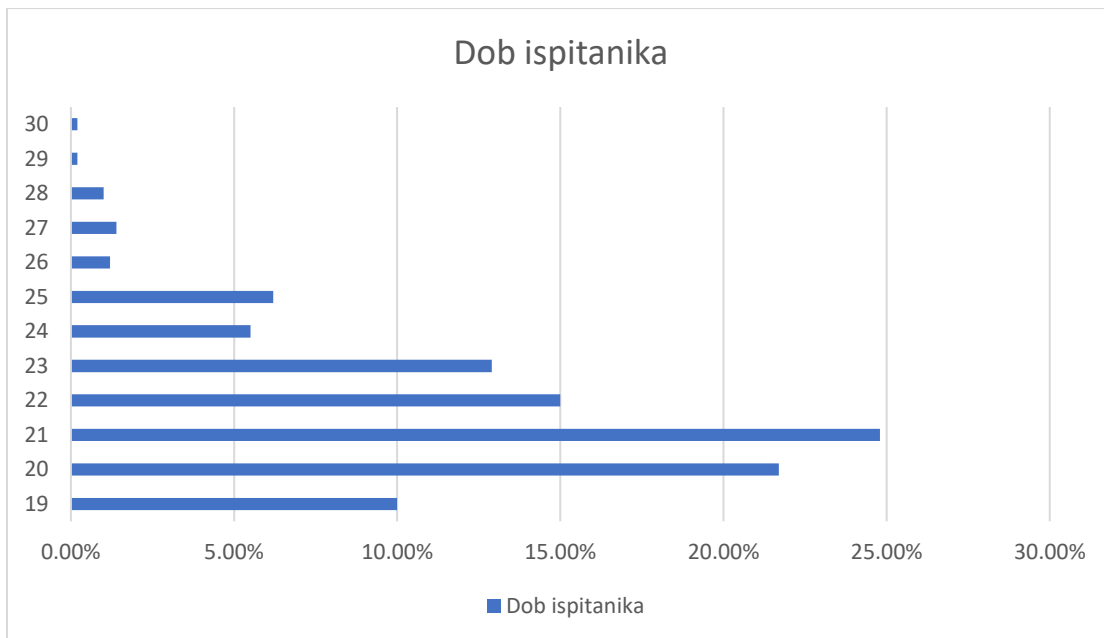
Prvim setom pitanja namjeravalo se propitati neka osnovna strukturalna obilježja studenata odabranih fakulteta splitskog Sveučilišta koji su sudjelovali u istraživanju. Ova pitanja odnosila su se na sociodemografska i socioekonomska obilježja: spol, dob, mjesto rođenja, mjesto stanovanja, godina fakulteta, fakultet/studij, način financiranja ispitanika, životni standard.

U istraživanju je sudjelovalo 420 studenta od kojih je 250 (59,5%) žena i 170 (40,5%) muškaraca (vidi Tablicu 1.) od 19-30 godina, od čega je najveći broj ispitanika starih 21 godinu. (vidi Grafički prikaz 1.) Većina ispitanika (80,7%) rođena je u gradu, dok je manji dio (12,9%) rođen na selu, a najmanje ih je rođeno na otoku (6,4%). (vidi Tablicu 2.)

Tablica 1. Spol ispitanika

Spol	f	%
muški	170	40,5
ženski	250	59,5
ukupno	420	100,0

Grafički prikaz 1. Dob ispitanika

Tablica 2. Mjesto rođenja ispitanika

<i>Mjesto rođenja</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
grad	339	80,7
selo	54	12,9
otok	27	6,4
ukupno	420	100,0

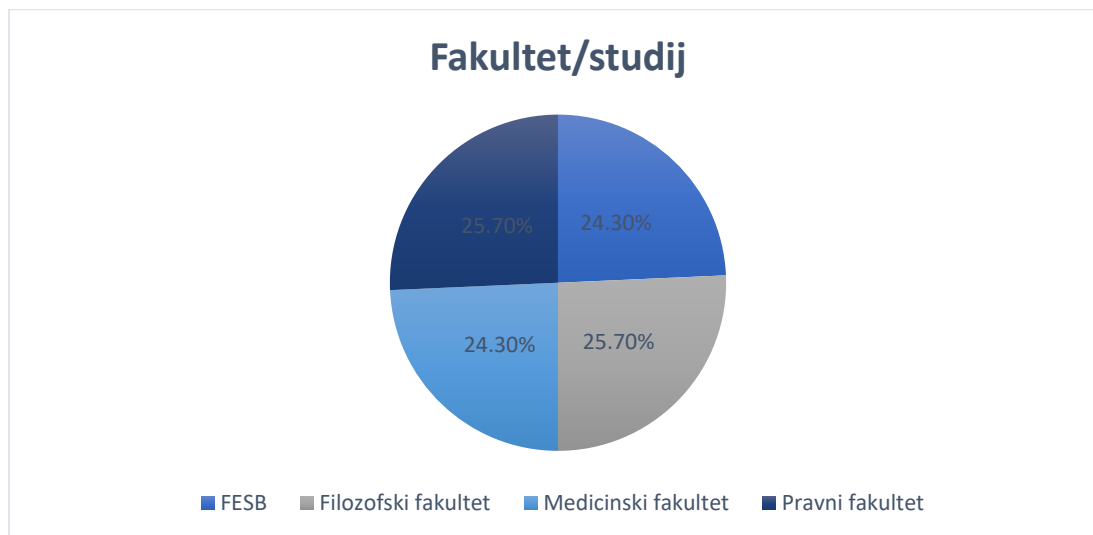
Što se tiče godine studiranja, najveći postotak (28,8%) ih je na trećoj godini preddiplomskog/integriranog studija ili na drugoj godini preddiplomskog /integriranog studija (28,1%), nešto manje ih je na prvoj godini preddiplomskog/integriranog studija (21,7%) i na prvoj godini diplomskog/četvrtoj godini integriranog studija (13,8%), a najmanji postotak ispitanika je na drugoj godini diplomskog/petoj godini integriranog studija (7,1%) i na šestoj godini (Medicinski fakultet) su samo dva ispitanika. (vidi Tablicu 3.)

Tablica 3. Godina fakulteta ispitanika

<i>Godina fakulteta</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
prva godina preddiplomskog/integriranog studija	91	21,7
druga godina preddiplomskog/integriranog studija	118	28,1
treća godina preddiplomskog/integriranog studija	121	28,8
prva godina diplomskog/četvrta godina integriranog studija	58	13,8
druga godina diplomskog/šeta godina integriranog studija	30	7,1
šesta godina integriranog studija	2	0,5
ukupno	420	100,0

Što se tiče fakulteta/studija na kojem ispitanici/ce studiraju 102 studenta/ica (24,3%) pohađa FESB, 102 studenta/ica (24,3%) pohađa Medicinski fakultet, 108 (25,7%) studenata/ica pohađa Pravni fakultet i 108 (25,7%) studenata/ica pohađa Filozofski fakultet. (vidi Grafički prikaz 2.)

Grafički prikaz 2. Fakultet/studij ispitanika

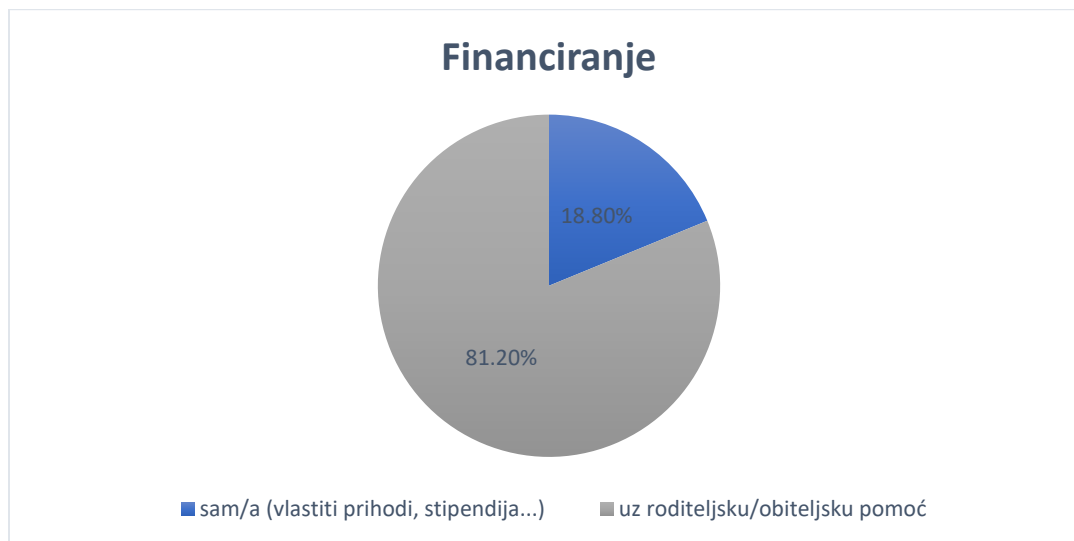
Najveći broj studenata (76.0%) je za vrijeme prvog lockdowna u Hrvatskoj živjelo u roditeljskom stanu/kući, a najmanje u vlastitom stanu/kući (3.8%). (vidi Tablicu 4.)

Tablica 4. Mjesto stanovanja ispitanika

Mjesto stanovanja	<i>f</i>	%
u roditeljskom stanu/kući	319	76,0
u podstanarskom stanu/kući	52	12,4
u studentskom domu	33	7,9
u vlastitom stanu/kući	16	3,8
ukupno	420	100,0

Studenti koji su odgovorili na upitnik u najvećem postotku (81,2%) financiraju se uz roditeljsku/obiteljsku pomoć, a ostatak se financira sam (vlastitim приходima, stipendijom..). (vidi Grafički prikaz 3.)

Grafički prikaz 3. Način financiranja ispitanika

Svoj životni standard prosječnim smatra većina ispitanih studenata/ica (75,2%), a najmanji broj smatra kako je njihov životni standard nizak (8,3%). (vidi Tablicu 5.)

Tablica 5. Životni standard ispitanika

Životni standard	f	%
nizak	35	8,3
prosječan	316	75,2
visok	69	16,4
ukupno	420	100,0

Prije pojave pandemije 20,7% studenata bilo je zaposleno, njih 8,8% je izgubilo posao zbog pojave pandemije, a 31,9% se izjašnjava kako im je pandemije otežala financiranje. (vidi Tablicu 6.) Rezultati se razlikuju od istraživanja koje su proveli Aucejo i suradnici u Arizoni, uz napomenu da u Arizoni veći broj studenata radi za vrijeme studiranja, te se očekuje kako će postoci biti veći. U navedenom istraživanju je 40% studenata odgovorilo kako je izgubilo posao zbog utjecaja pandemije. Između ostalih saznanja, rezultati su pokazali da su studenti pretrpjeli smanjenje plaće za 31% i 37% manje su imali mogućnost rada u jednom tjednu. Čak 61% studenata navodi kako im je neki član obitelji doživio smanjenje u приходima. Pandemija je imala i snažan utjecaj na očekivanja studenata o zaposlenju nakon završetka fakulteta, pa je tako percepcija vjerojatnosti pronalaska posla pala za 20%, a očekuju i smanjenje prihoda ukoliko i pronađu posao. Time se

može primjetiti kako studenti smatraju da će pandemija imati dugotrajan utjecaj na njih što s tiče tržišta rada (Aucejo i dr., 2020, 3).

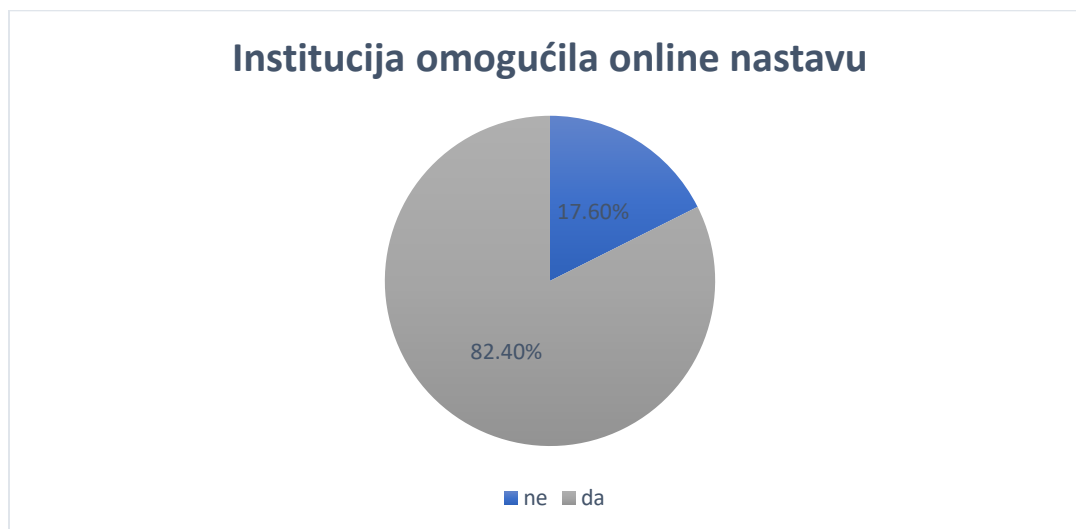
Tablica 6. Financije prije i za vrijeme pandemije

<i>Financiranje prije i za vrijeme pandemije</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
zaposleni prije pandemije	87	20,7
izgubili posao zbog pandemije	37	8,8
pandemija otežala financiranje	134	31,9

7.2 Održavanje online nastave

Većini studenata (82,4%) institucija je odmah nakon zatvaranja omogućila praćenje nastave online putem, dok ostatku nije. (vidi Grafički prikaz 4.)

Grafički prikaz 4. Institucija omogućila online nastavu

Najveći broj studenata/ica kojima nije omogućena online nastava odmah pri zatvaranju obrazovnih ustanova pohađa Pravni fakultet. (vidi Tablicu 7.)

Tablica 7. Razlika prema fakultetu/studiju o omogućavanju online nastave

		<i>Institucija omogućila online nastavu</i>			
		ne	da	ukupno	
<i>Fakultet/studij</i>	FESB	zbroj	4	98	102
		%	3,9	96,1	100,0
	Filozofski fakultet	zbroj	7	101	108
		%	6,5	93,5	100,0
	Medicinski fakultet	zbroj	5	97	102
		%	4,9	95,1	100,0
	Pravni fakultet	zbroj	58	50	108
		%	53,7	46,3	100,0
	ukupno	zbroj	74	346	420
		%	17,6	82,4	100,0

Studenti/ice kojima praćenje nastave nakon zatvaranja obrazovnih ustanova nije omogućeno odmah, navode kako nastavu nisu mogli pratiti 10-153 dana, s tim da je najviše ispitanika odgovorilo kako su nastavu počeli održavati 30 dana nakon zatvaranja. (vidi Tablicu 8.)

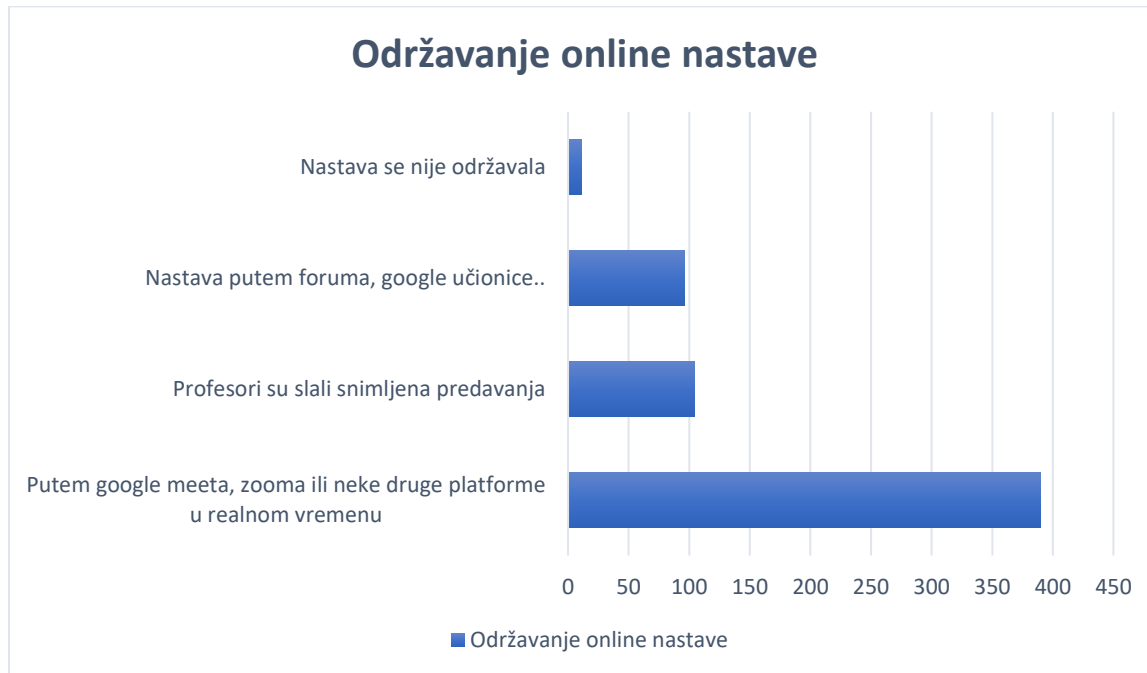
Tablica 8. Vrijeme bez održavanja online nastave

<i>Vrijeme bez održavanja online nastave</i>	<i>f</i>
0 dana	358
10 dana	3
100 dana	4
120 dana	2
14 dana	3
153 dana	1
20 dana	4
25 dana	1
30 dana	15
40 dana	1
5 dana	1
50 dana	1
60 dana	11
90 dana	14
ukupno	420

Da se nastava održavala putem google meeta, zooma ili neke druge platforme u realnom vremenu odgovora čak 92,2% studenata/ica, da su profesori slali snimljena predavanja odgovara 24,8% studenata/ica, putem foruma, google učionice i sličnih alata nastavu je pratilo 22,9%

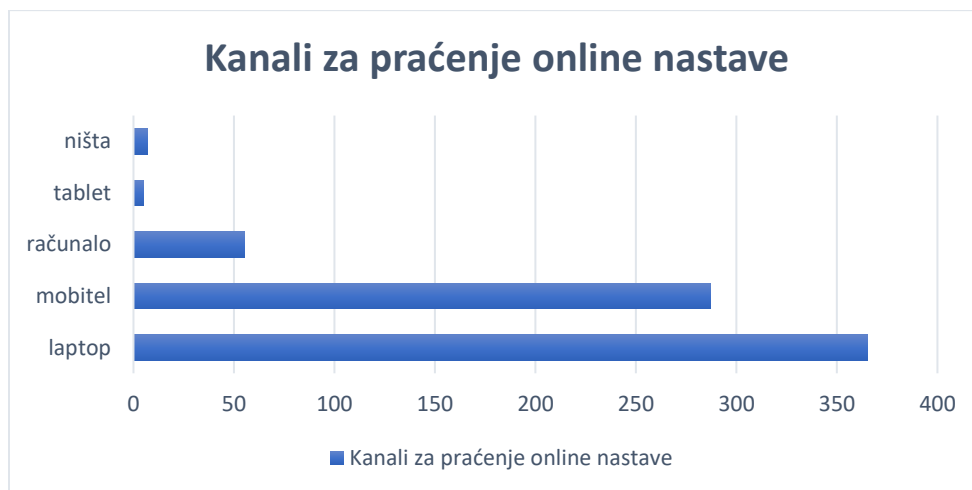
studenta/ica, a 2,6% ispitanih studenata/ica nije imalo mogućnost pratiti online nastavu. (vidi Grafički prikaz 5.)

Grafički prikaz 5. Kanali za održavanje online nastave

Studenti/ce za praćenje online nastave najčešće koriste laptop (86,9%) i mobitel (68,3%), a rijede računalo (13,1%) ili tablet (1,2%). Sedam studenata/ica (1,7%) navodi kako nastavu ne prati nikako. (vidi Grafički prikaz 6.)

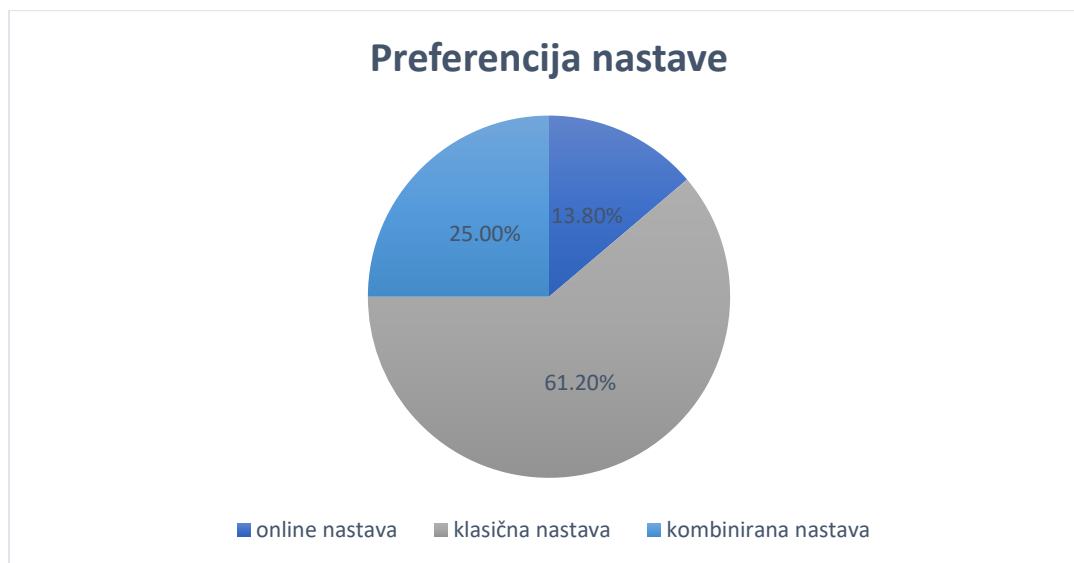
Grafički prikaz 6. Kanali za praćenje online nastave

7.3 Preferencija nastave i promjene u online nastavi od početka provođenja do danas

Prva postavljena hipoteza istraživanja glasi kako studenti/ce preferiraju klasičan način izvođenja nastave. S obzirom da je čak 257 (61,2%) studenata/ica odgovorilo kako preferira klasičnu nastavu, prva hipoteza je potvrđena. Najmanje studenata/ica (13,8%) odgovorilo je kako preferira online nastavu, a 105 (25,0%) navelo je kako preferiraju kombiniranu nastavu (pola klasična, pola online). (vidi Grafički prikaz 7.)

Grafički prikaz 7. Preferencija nastave

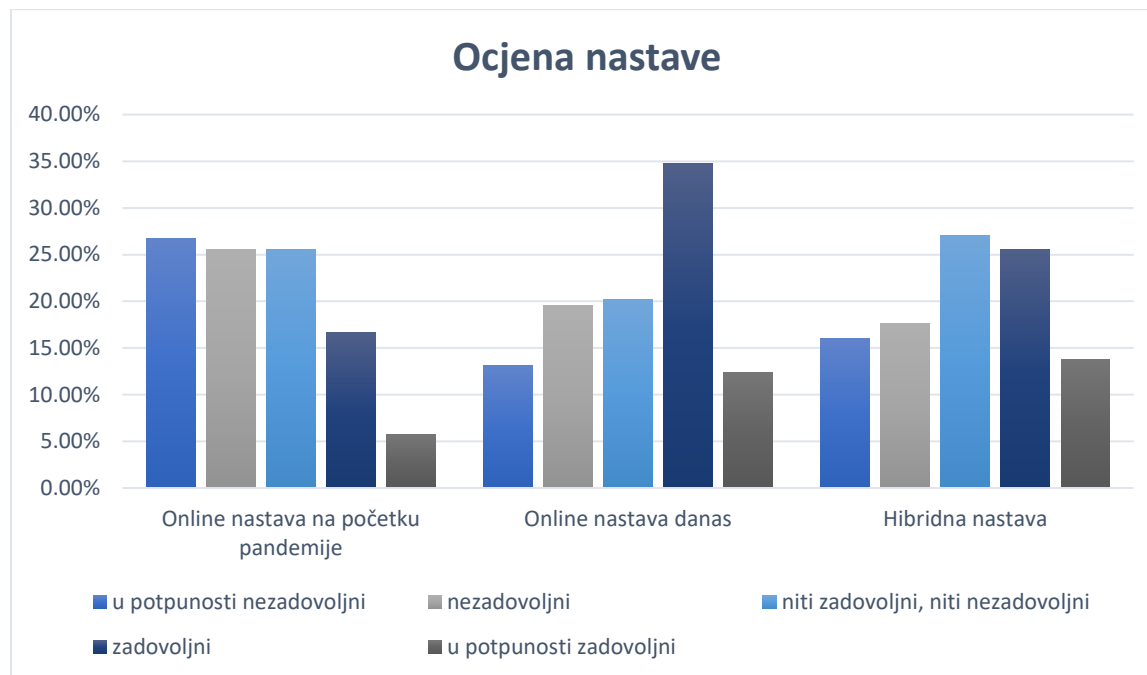
Najveći broj studenata koji preferiraju online nastavu pohađa Filozofski fakultet, a najveći broj onih koji preferiraju klasičnu nastavu su s Pravnog fakulteta. Kombiniranu nastavu u najvećem broju preferiraju studenti Medicinskog fakulteta i FESB-a. (vidi Tablicu 9.) Provedeni Kruskal Wallis test pokazao je kako ne postoji statistički značajna razlika ($p > 0.05$) u preferenciji nastave prema godinama studiranja, tj. studenti svih godina u najvećoj mjeri preferiraju klasičnu nastavu.

Tablica 9. Razlika prema fakultetu/studiju u preferiranju određenog načina održavanja nastave

			<i>Preferencija nastave</i>			
			online	klasična	kombinirana	ukupno
<i>Fakultet/studij</i>	FESB	zbroj	17	50	35	102
		%	16,7	49,0	34,3	100,0
	Filozofski fakultet	zbroj	21	68	19	108
		%	19,4	63,0	17,6	100,0
	Medicinski fakultet	zbroj	9	56	37	102
		%	8,8	54,9	36,3	100,0
	Pravni fakultet	zbroj	11	83	14	108
		%	10,2	76,9	13,0	100,0
	ukupno	zbroj	58	257	105	420
		%	13,8	61,2	25,0	100,0

Studentima je postavljeno pitanje da ocjene koliko su zadovoljni online nastavom na početku pandemije, online nastavom danas te hibridnim načinom izvođenja nastave. Ponuđeni su im odgovori na skali od u potpunosti sam nezadovoljan/na do u potpunosti sam zadovoljan/a. Za potrebe lakše interpretacije odgovori u potpunosti sam nezadovoljan/a i nezadovoljan/a sam su spojeni te će se označavati kao nezadovoljni, također i odgovori zadovoljan/a sam i u potpunosti sam zadovoljan/a što će biti označeni kao zadovoljni. Studenti/ce su online nastavom na početku pandemije su u većini (52,2%) nezadovoljni, a zadovoljnih je tek 22,4%, ostali nisu ni zadovoljni, ni nezadovoljni. Što se tiče online nastave danas, studenti/ce su dosta zadovoljniji, čak 47,2% iskazuje zadovoljstvo online nastavom, 32,6% studenata/ica je nezadovoljno i dalje, a ostali nisu ni zadovoljni ni nezadovoljni. Hibridnim načinom nastave studenti/ice su uglavnom zadovoljni (39,3%), malo manje ispitanih je nezadovoljno (33,6%), a ostali nisu ni zadovoljni, ni nezadovoljni. (vidi Grafički prikaz 8.)

Grafički prikaz 8. Ocjena nastave

S obzirom da se pretpostavilo kako će se pokazati razlika u zadovoljstvu online nastavom na početku održavanja i danas, postavljeno je pitanje kakve promjene su uočene. Najviše studenata (61,7%) odgovorilo je kako su s istekom vremena studenti lošije pripremljeni i manje prilagođeni online nastavi, malo manje od polovine (47,9%) ispitanih studenata/ica navelo je kako je kvaliteta nastave gora, a 40,5% navodi kako su predavači bolje pripremljeni i više prilagođeni online nastavi. Otprilike četvrtina studenata/ica (27,9%) navodi kako su predavači lošije pripremljeni i manje prilagođeni te također otprilike četvrtina (26,4%) navodi kako su studenti bolje pripremljeni i više prilagođeni online nastavi. Kako je kvaliteta online nastave s istekom vremena bolja smatra 120 studenata/ica (28,6%). Najmanje studenata (8,6%) se izjašnjava kako nije uočilo nikakve promjene. (vidi Tablicu 10.)

Tablica 10. Uočene promjene u online nastavi nakon isteka vremena

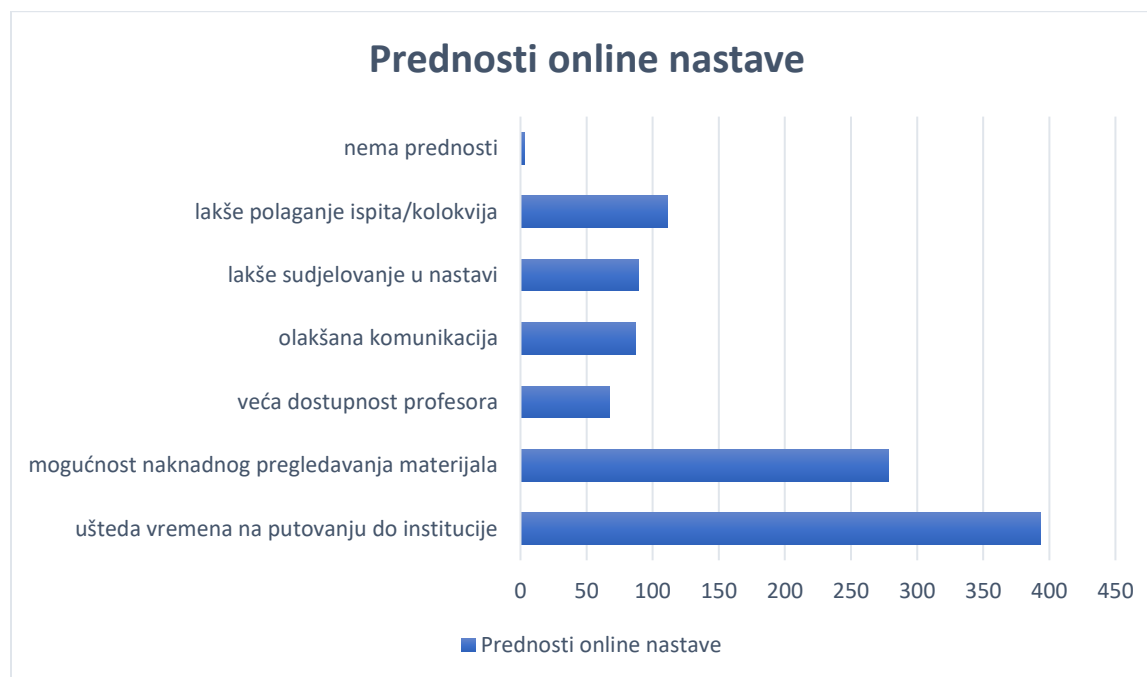
<i>Uočene promjene u online nastavi nakon isteka vremena</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
predavači su lošije pripremljeni i manje prilagođeni	117	27,9
studenti su lošije pripremljeni i manje prilagođeni	259	61,7
predavači su bolje pripremljeni i više prilagođeni	170	40,5
studenti su bolje pripremljeni i više prilagođeni	111	26,4
kvaliteta nastave je bila gora	201	47,9
kvaliteta nastave je bila bolja	120	28,6
nisu uočene promjene	37	8,8

7.4 Prednosti i nedostaci online nastave

Jedan od ciljeva istraživanja bio je istražiti mišljenje studenata/ica o pozitivnim i negativnim aspektima online nastave. Studenti/ce su imali ponuđene odgovore i mogućnost višestrukog izbora. Kao najveću prednost online nastave koju navodi čak 393 (96,6%) studenata/ica izdvojili su uštedu vremena na putovanju do institucije, velik broj, čak 278 studenata/ica (66,2%) kao prednost navodi mogućnost naknadnog pregledavanja materijala. Lakše polaganje ispita/kolokvija kao prednost navodi malo više od četvrtine (26,4%) studenata/ica, a petina studenata/ica smatra kako je online nastavom olakšana komunikacija i kako je online nastava omogućila lakše sudjelovanje u nastavnom procesu. (vidi Grafički prikaz 9.)

Druga hipoteza pretpostavlja kako je u najvećoj mjeri za studente Filozofskog fakulteta prednost online nastave lakše polaganje ispita/kolokvija. Za potrebe testiranja hipoteza proveden je Kruskal Wallis test. Rezultati pokazuju kako postoji statistički značajna razlika među studentima/icama različitih fakulteta/studija, navedenu prednost online nastave u najvećem broju navode studenti Filozofskog fakulteta (50,9%). Iz tog slijedi da je druga hipoteza potvrđena (vidi Tablicu 11.)

Grafički prikaz 9. Prednosti online nastave

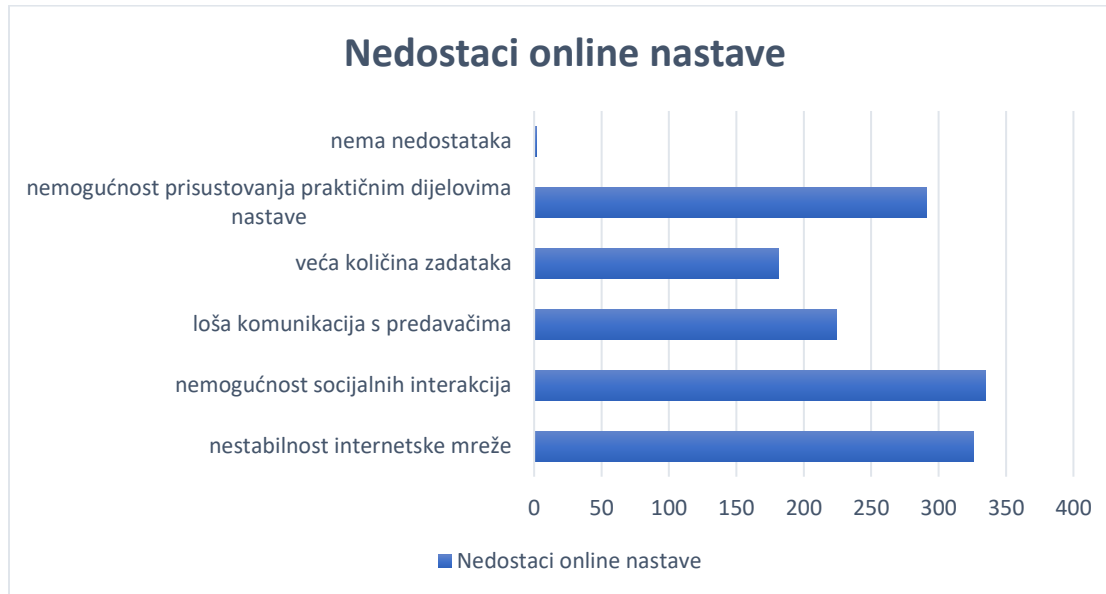
Tablica 11. Razlika u stavovima studenata/ica različitih fakulteta/studija da je prednost online nastave lakše polaganje ispita/kolokvija

		Prednost online nastave lakše polaganje ispita/kolokvija			
		ne	da	ukupno	
Fakultet/studij	FESB	zbroj	86	16	102
		%	84,3	15,7	100,0
	Filozofski fakultet	zbroj	53	55	108
		%	49,1	50,9	100,0
	Medicinski fakultet	zbroj	81	21	102
		%	79,4	20,6	100,0
	Pravni fakultet	zbroj	89	19	108
		%	82,4	17,6	100,0
	ukupno	zbroj	309	111	420
		%	73,6	26,4	100,0
	H=45.405, df=3, p=0.000				

Pod nedostacima online nastave najveći broj studenata/ica navodi nemogućnost socijalnih interakcija (79,8%), nestabilnost internetske mreže (77,6%) i nemogućnost prisustovanja na praktičnim dijelovima nastave (69,3%). Malo više od polovine (53,3%) studenata/ica kao nedostatak navodi lošu komunikaciju s predavačima, a malo manje od polovine (43,1%)

nedostatkom smatra kako za vrijeme online nastave imaju veću količinu zadataka. (vidi Grafički prikaz 10.)

Grafički prikaz 10. Nedostaci online nastave

Treća hipoteza pretpostavlja kako studenti/ce Medicinskog fakulteta u najvećoj mjeri smatraju kako je nedostatak online nastave nemogućnost prisustovanja praktičnom dijelu nastave. Pretpostavka je donesena zbog specifičnosti fakulteta, koji od studenata zahtjeva praktičnu nastavu. Provedenim Kruskal Wallis testom ustanovljeno je da postoji statistički značajna razlika među fakultetima/studijima. Rezultati istraživanja pokazali su kako studenti Medicinskog fakulteta u najvećem postotku (85,3%) navode taj razlog kao nedostatak online nastave, međutim ne postoji statistički značajna razlika među studentima/icama Medicinskog fakulteta i FESB-a što pokazuje kako taj problem u velikom broju navode u studenti FESB-a. Time je djelomično potvrđena treća hipoteza. (vidi Tablicu 12.)

Tablica 12. Razlike u stavovima studenata/ica različitih fakulteta/studija kako je nedostatak online nastave nemogućnost prisustovanja praktičnim dijelovima nastave

		Nedostatak online nastave nemogućnost prisustovanja praktičnim dijelovima nastave			
			ne	da	ukupno
Fakultet/studij	FESB	zbroj	17	85	102
		%	16,7	83,3	100,0
	Filozofski fakultet	zbroj	53	55	108
		%	49,1	50,9	100,0
	Medicinski fakultet	zbroj	15	87	108
		%	14,7	85,3	100,0
	Pravni fakultet	zbroj	44	64	102
		%	40,7	59,3	100,0
	ukupno	zbroj	129	291	420
		%	30,7	69,3	100,0

H=43.846, df=3, p=0.000

Problemi s kojima se studenti/ice najčešće susreću za vrijeme online nastave su manjak motivacije (81,4%), promjena rutine (72,1%), loša internetska mreža (71,0%) i neposjedovanje ili nedovoljno alata za praćenje online nastave (62,4%). Malo više od polovine studenata/ica naglašava kako im je problem ometanje ukućana, a polovina problemom smatra nedostatak direktne komunikacije s nastavnicima i prevelik opseg gradiva i zadataka. Problem nesnalaženja u online okruženju ima 29,0% studenata. (vidi Grafički prikaz 11.)

Grafički prikaz 11. Problemi s kojima se studenti susreću za vrijeme online nastave

Četvrta postavljena hipoteza istraživanja pretpostavljala je kako su studenti/ce FESB-a imali manje poteškoća od studenata/ica ostalih fakulteta/studija s tehničkim zahtjevima online obrazovanja pod pretpostavkom da su tehnički potkovaniji od studenata/ica ostalih fakulteta s obzirom da studiraju fakultet iz područja tehničkih znanosti. Kruskal Wallis testom pronađena je statistički značajna razlika među fakultetima/studijima. Rezultati pokazuju kako studenti/ce FESB-a u najvećem postotku (83,3%) odgovaraju kako im snalaženje u online okruženju nije bio problem, međutim između studenata/ica FESB-a i studenata/ica Filozofskog fakulteta nije pronađena statistički značajna razlika u odgovorima. Iz toga slijedi da je četvrta hipoteza djelomično potvrđena (vidi Tablicu 13.)

Tablica 13. Razlike u stavovima studenata različitih fakulteta/studija da je problem online nastave nesnalaženje u online okruženju

		<i>Problem online nastave nesnalaženje u online okruženju</i>				
			ne	da	ukupno	
<i>Fakultet/studij</i>	FESB	zbroj	85	17	420	
		%	83,3	16,7	100,0	
	Filozofski fakultet	zbroj	88	20	420	
		%	81,5	18,5	100,0	
	Medicinski fakultet	zbroj	60	42	420	
		%	58,8	41,2	100,0	
	Pravni fakultet	zbroj	65	43	420	
		%	60,2	39,8	100,0	
	ukupno	zbroj	298	122	420	
		%	71,0	29,0	100,0	
	H=26.688, df=3, p=0.000					

Peta hipoteza pretpostavlja kako studenti/ce Pravnog fakulteta u najvećoj mjeri kao problem online nastave navode nedostatak direktne komunikacije s nastavnicima. Razlika među fakultetima/studijima testirana je Kruskal Wallis testom koji je pokazao kako postoji statistički značajna razlika među fakultetima/studijima. Međutim rezultati pokazuju kako navedeni problem u najvećoj mjeri navode studenti/ce Filozofskog fakulteta (61,1%), te je statistički značajna razlika pronađena samo među studentima/icama Medicinskog (koji taj problem navode u najmanjem postotku) i studentima/icama Filozofskog fakulteta (koji taj problem navode u najvećem postotku). Iz toga slijedi kako je peta hipoteza nije potvrđena (vidi Tablicu 14.)

Tablica 14. Razlika u stavovima studenata/ica različitih fakulteta/studija o problemu nedostatka komunikacije tijekom online nastave

		<i>Problem online nastave nedostatak direktne komunikacije s nastavnicima</i>				
			ne	da	ukupno	
<i>Fakultet/studij</i>	FESB	zbroj	45	57	102	
		%	44,1	55,9	100,0	
	Filozofski fakultet	zbroj	42	66	108	
		%	38,9	61,1	100,0	
	Medicinski fakultet	zbroj	61	41	102	
		%	59,8	40,2	100,0	
	Pravni fakultet	zbroj	60	48	108	
		%	55,6	44,4	100,0	
	ukupno	zbroj	208	212	420	
		%	49,5	50,5	100,0	
	H=11.935, df=3, p=0.008					

7.5 Stavovi studenata/ica o online obrazovanju

Studentima je postavljeno pitanje da izraze slaganje s nekim tvrdnjama vezanim za online obrazovanje. S tvrdnjom kako online predavanje daju mogućnost obavljanja drugih aktivnosti za vrijeme trajanja online nastave 304 (72,4%) studenata/ica se slaže, a tek 46 (11,0%) studenata/ica se ne slaže, ostatak se niti slaže, niti ne slaže s navedenom tvrdnjom. Kako je za vrijeme online nastave lakše polaganje ispita/kolovija 206 (49,0%) studenata se ne slaže, a tek 97 (23,1%) studenata/ica se slaže. Kako za vrijeme online nastave studenti/ce imaju više slobodnog vremena slaganje iskazuje 228 (54,3%) studenata/ica, a 101 (24,0%) student/ica se s istom tvrdnjom ne slaže. 34,0% studenata/ica iskazuje slaganje s tvrdnjom kako tijekom online nastave imaju više fakultetskih obaveza i zadataka, a 34,3% se s tim ne slaže, ostatak se niti slaže, niti ne slaže. Malo manje od polovine studenata/ica se slaže kako za vrijeme trajanja online nastave stječu manje znanja, a 36,7% studenata/ica smatra kako se za vrijeme online nastave duže spremaju za ispite. (vidi Tablicu 15.)

Tablica 15. Slaganje s tvrdnjama o online nastavi

Slaganje s tvrdnjama	ne slažem se		nit se slažem, nit se ne slažem		slažem se		ukupno	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Online predavanja mi daju mogućnost obavljanja drugih aktivnosti za vrijeme trajanja online nastave	46	11,0	70	16,7	304	72,4	420	100,0
Online nastava mi olakšava polaganje ispita/kolokvija	206	49,0	117	27,9	97	23,1	420	100,0
Za vrijeme online nastave imam više slobodnog vremena	101	24,0	91	21,7	228	54,3	420	100,0
Tijekom online nastave imao/la sam više fakultetskih obaveza i zadataka	144	34,3	133	31,7	143	34,0	420	100,0
Online nastavom stječem manje znanja	85	20,2	130	31,0	205	48,8	420	100,0
Za vrijeme online nastave duže se pripremam za ispite	138	32,9	128	30,5	154	36,7	420	100,0

Šesta hipoteza istraživanja pretpostavlja kako studenti/ce Filozofskog fakulteta u najvećoj mjeri smatraju kako su imali više fakultetskih obaveza za vrijeme trajanja online nastave. Razlika je testirana Kruskal Wallis testom koji je pokazao postojanje statistički značajne razlike među fakultetima/studijima. Rezultati pokazuju kako studenti/ce Filozofskog fakulteta u najvećem postotku (49,1%) smatraju kako su imali više fakultetskih obaveza, međutim nije pronađena statistički značajna razlika u odgovorima studenata/ica FESB-a i Filozofskog fakulteta, što ukazuje na to da i studenti/ce FESB-a smatraju kako su tijekom online nastave imali više fakultetskih obaveza. Slijedom toga, djelomično je potvrđena šesta hipoteza. (vidi Tablicu 16.)

Tablica 16. Razlike u slaganju s tvrdnjom kako za vrijeme online nastave studenti/ce imaju više fakultetskih obaveza među studentima/icama različitih fakulteta/studija

			<i>Slaganje s tvrdnjom kako za vrijeme online nastave studenti/ce imaju više fakultetskih obaveza</i>				
			ne slažem se	nit se slažem, nit se ne slažem	slažem se	ukupno	
<i>Fakultet/studij</i>	FESB	zbroj	26	28	48	102	
		%	25,5	27,5	47,1	100,0	
	Filozofski fakultet	zbroj	23	32	53	108	
		%	21,3	29,6	49,1	100,0	
	Medicinski fakultet	zbroj	45	33	24	102	
		%	44,1	32,4	23,5	100,0	
	Pravni fakultet	zbroj	50	40	18	108	
		%	46,3	37,0	16,7	100,0	
	ukupno	zbroj	144	133	143	420	
		%	34,3	31,7	34,0	100,0	
	H=39.227, df=3, p=0.000						

7.6 Zadovoljstvo studenata nekim aspektima online nastave

Što se tiče zadovoljstva studenata, najveće zadovoljstvo iskazuju što se tiče osobnog znanja o tehnologiji, čak 283 studenta/ica iskazuje zadovoljstvo. Polovina studenata/ica zadovoljno je i dostupnim materijalima za učenje tijekom online nastave, a malo manje od polovine (43,8%) zadovoljno je i osobnom prilagodbom online načinu održavanja nastave. Studenti su najnezadovoljniji načinom održavanja ispita, čak 135 (32,1%) studenata iskazuje nezadovoljstvo tim aspektom, a 125 (29,8%) studenata/ica nezadovoljno je i načinom ocjenjivanja ispita. Tehničkom podrškom od strane obrazovne institucije najveći broj studenata (46,4%) je donekle zadovoljan, a prilagodbom profesora je 13% studenata/ica nezadovoljno, a 34,0% zadovoljno. (vidi Tablicu 17.)

Tablica 17. Zadovoljstvo ispitanika nekim aspektima online nastave

<i>Zadovoljstvo ispitanika</i>	ne		donekle		da		ukupno	
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
osobnom prilagodbom online načinu održavanja nastave	46	11,0	190	45,2	184	43,8	420	100,0
prilagodbom profesora na online način održavanja nastave	56	13,3	221	52,6	143	34,0	420	100,0
dostupnim materijalima za učenje tijekom online nastave	56	13,3	153	36,4	211	50,2	420	100,0
tehničkom podrškom od strane obrazovne institucije	96	22,9	195	46,4	129	30,7	420	100,0
osobnim znanjem o tehnologiji	37	8,8	100	23,8	283	67,4	420	100,0
načinom održavanja ispita	135	32,1	161	38,3	124	29,5	420	100,0
načinom ocjenjivanja ispita	125	29,8	172	41,0	123	29,3	420	100,0

Studentima/icama je postavljeno otvoreno pitanje da izdvoje najpozitivnije iskustvo, odnosno stavku s kojom su bili najzadovoljniji u provedbi online nastave. S obzirom na dosta sličnih odgovora, odgovori su podijeljeni u 14 grupa. Najveći broj ispitanih studenata/ica, njih 141 (33,6%), odgovorio je kako je najpozitivnija stavka to što imaju više slobodnog vremena te mogu bolje rasporediti slobodno vrijeme, 53 (12,6%) studenta/ica naglašava kako je mogućnost naknadnog pregledavanja materijala stavka s kojom su najzadovoljniji, a ostala pozitivna iskustva i stavke s kojim su najzadovoljniji su: veća dostupnost materijala, duže spavanje ili spavanje na predavanjima, lakše polaganje ispita/kolokvija, veća opuštenost i ugodnije okruženje, mogućnost obavljanja drugih obaveza za vrijeme održavanja nastave, lakše sudjelovanje u nastavi i dr. Čak 44 (10,5%) studenata navodi kako nema pozitivnih iskustava. (vidi Tablicu 18.)

Tablica 18. Najpozitivnija stavka online nastave iz perspektive studenata

<i>Najpozitivnija stavka online nastave</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Bez odgovora	30	7,1
Više slobodnog vremena/bolja raspodjela slobodnog vremena	141	33,6
Smanjenje troškova (na prijevoz, stanarinu...)	8	1,9
Brza prilagodba studenata i profesora	6	1,4
Veća opuštenost/ugodnije okruženje	19	4,5
Upoznavanje s novim tehnološkim alatima	4	1,0
Lakše polaganje ispita/kolokvija	25	6,0
Mogućnost naknadnog pregledavanja materijala	53	12,6
Veća dostupnost materijala i profesora/olakšana komunikacija	34	8,1
Obavljanje drugih stvari za vrijeme nastave	16	3,8
Duže spavanje/spavanje na predavanjima	24	5,7
Mogućnost slušanja predavanja s bilo koje lokacije	5	1,2
Lakše sudjelovanje u nastavi	11	2,6
Nemam pozitivnih iskustava	44	10,5
ukupno	420	100,0

S obzirom da je pitanje bilo otvorenog tipa neki odgovori su se posebno isticali i nije ih bilo moguće u potpunosti kodirati te smo se odlučili izdvojiti ih.

„Upoznavanje sa radom u online okruženju koje će nam sigurno koristiti u budućnosti.“

- Studentica 2. godine (diplomski) Filozofskog fakulteta

„Online predavanja drugih profesora (npr. iz Zagreba, Zadra) o nekoj temi „

- Studentica 2. godine (preddiplomski) Filozofskog fakulteta

„Nisam morala putovati i slušati prazne recitacije predavanja uživo, već sam mogla obavljati svoje osobne stvari dok traje predavanje. „

- Studentica 3. godine (preddiplomski) Filozofskog fakulteta

„Sto svatko ravnopravno može se javljati i odgovarati na pitanja profesora, profesori nas ne vide pa nema klasičnog upadanja samo onih iz prve klupe, pamte nas samo po imenu i prezimenu, nema predrasuda „

- Studentica 3. godine Pravnog fakulteta

„Mogućnost biti u udobnosti vlastitog doma tj. gdje god poželim (u drugoj državi i putovati), a studirati. Stvar je bila samo mene same hoću li ja to cijeniti i iskoristiti ili ću se npr. praviti da slušam neko predavanje i provlačiti kroz fakultet. Online mogućnost praćenja nastave (svima isti uvjeti) iako zbog pandemije koja je grozna je jedna od boljih, ako ne i najbolja stvar što mi se dogodila 2020. i 2021 godine. „

- Studentica 1. godine (diplomski) Filozofskog fakulteta

„ispti iz nekih kolegija organizirani su na način da dobijemo praktični zadatak za riješiti pa tako možemo primjeniti naučeno, dok bi inače ispit bio naučiti napamet literaturu i odgovarat na pitanja vezano uz teoriju.“

- Studentica 1. godine (diplomski) Filozofskog fakulteta

„Osobno, imala sam osjećaj veće bliskosti s profesorima (kao da sjedim u prvoj klupi haha) i samim time sam bila koncentriranija i više zainteresirana za gradivo. A i profesori su se našli u nekoj novoj situaciji, tražeći razumijevanje od studenata u vezi s poteškoćama s tehnologijom, njihovim nesnalaženjem, malo su se prizemljili i shvatili da smo ipak mi studenti opušteni i da tako bolje funkcioniraju s nama. „

- Studentica 3.godine Pravnog fakulteta

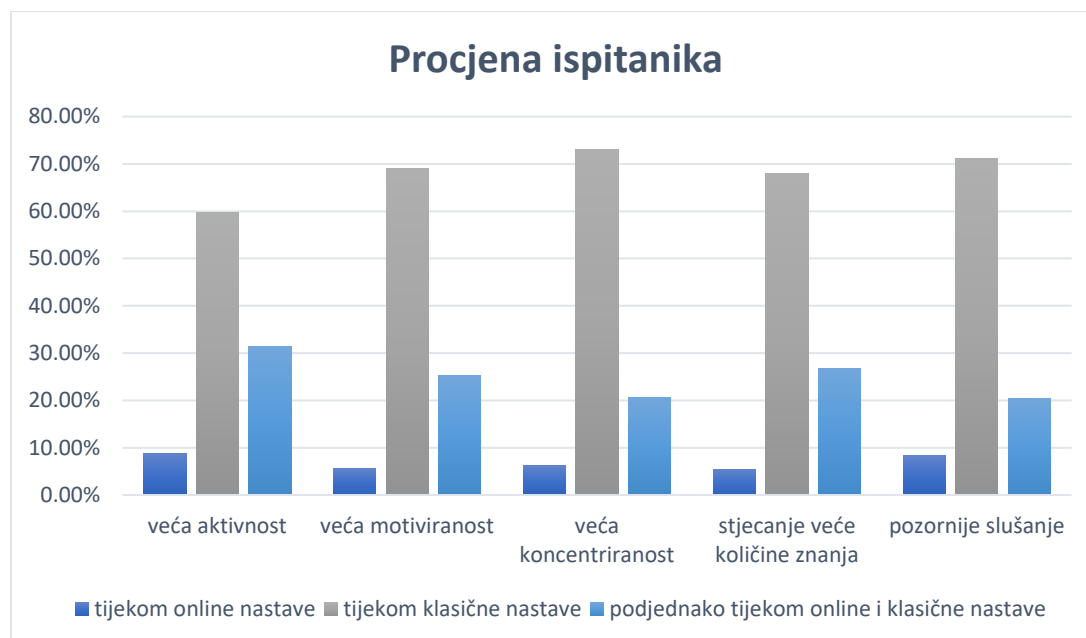
„Imam više hrabrosti sudjelovati u nastavi jer nemam osjećaj da svi gledaju u mene i obraćaju pozornost. Također, ne moram putovati i mogu uštedjeti i vrijeme i novac na neke druge stvari koje su također značajne za mene. Udobnije je i lakše pratiti iz svog doma, nego u zgradi fakulteta.“

- Studentica 1. godine (preddiplomski) Filozofskog fakulteta

7.7 Usporedba online i klasične nastave

Kod procjene ispitanih studenata/ica na kojoj nastavi su aktivniji, motiviraniji, koncentriraniji, stječu veću količinu znanja i pozornije slušaju, studenti procjenjuju kako je to ipak za većinu klasična nastava. Pa tako 59,8% studenata/ica odgovara kako je aktivnije za vrijeme klasične nastave, a samo 8,8% za vrijeme online nastave, ostatak studenata/ica smatra da je podjednako aktivna za vrijeme online i klasične nastave. Što se tiče motiviranosti, najviše studenata/ica (69,0%) odgovara kako su motiviraniji za vrijeme klasične nastave, a tek 5,7% su motiviraniji za vrijeme online nastave. Velika većina (73,1%) studenata/ica koncentriranija je za vrijeme klasične nastave, 67,9% navodi kako stječe veću količinu znanja za vrijeme klasične nastave, a 71,2% studenata pozornije sluša, također za vrijeme klasične nastave. (vidi Grafički prikaz 12.)

Grafički prikaz 12. Procjena ispitanika o razlikama online i klasične nastave

Otvorenim pitanjem su studenti/ce upitane da navedu neke prijedloge kako bi se online nastava mogla poboljšati. Odgovori su podijeljeni u 16 grupa. Najčešći prijedlog koji su studenti/ce navodili je da se online nastava treba ukinuti i da ne postoji način na koji se može poboljšati. Osim negativnih mišljenja o online nastavi prijedlog koji je navelo 34 studenata je kako bi se program trebao prilagoditi online nastavi i bolje organizirati, a 37 studenata smatra kako bi nastava bila poboljšana kada bi se studenti više angažirali i kada bi ih profesori više motivirali na rad. Jedan dio studenata (4,8%) smatra kako bi uključivanje kamera poboljšalo kvalitetu online nastave, a 5,7% ističe potrebu za većom interakcijom profesora i studenata. Nekolicina studenata (5,2%) odgovara kako online nastavu ne treba poboljšavati, te kako ovako dobro funkcionira. Ostali prijedlozi za poboljšanje su: omogućiti svima potrebne alate i bolju internetsku vezu, prilagoditi materijale online nastavi, da se nastava održava pola online/pola klasično, da profesori više toleriraju i da zadaju manje zadataka, da se provede više manjih provjera znanja tijekom semestra, da se predavanja održavaju u realnom vremenu, zatim ističu potrebu za edukacijom profesora, većom dostupnosti materijala i profesora te uključivanje drugih aplikacija za dinamičnost nastave. (vidi Tablicu 19.)

Tablica 19. Prijedlozi studenata/ica za poboljšanje online nastave

<i>Prijedlozi za poboljšanje online nastave</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Bez odgovora	88	21,1
Omogućiti svima potrebne alate i bolju internetsku vezu	13	3,1
Veća interakcija profesor-student	24	5,7
Većim angažiranjem studenata/motiviranjem studenata	37	8,8
Prilagoditi materijale online nastavi	5	1,2
Prilagoditi program online nastavi/bolja organizacija	34	8,1
Da se održava pola online/pola klasično	5	1,2
Omogućiti snimanje svih predavanja	17	4,0
Više tolerancije od strane profesora i manje zadataka	14	3,3
Paljenjem kamera studenata i profesora	20	4,8
Više manjih provjera znanja tijekom semestra	2	0,5
Da se predavanja održavaju u realnom vremenu	6	1,4
Educiranjem profesora	9	2,1
Većom dostupnosti materijala i profesora	19	4,5
Uključivanjem drugih aplikacija za dinamičnost nastave	16	3,8
Ne treba ništa mijenjati	22	5,2
Ne može se poboljšati/treba je ukinuti	89	21,2
Ukupno	420	100,0

Neki prijedlozi za poboljšanje online nastave su izdvojeni:

„Smatram da online nastava ne može zamijeniti nastavu uživo te da bilo kakvim ‘poboljšanjem’ ne bi mogla biti bolja varijanta od nastave uživo tj klasičnim putem.“

– Studentica 3.godine Medicinskog fakulteta

„Profesori koji ne znaju upravljati internetom bi trebali zaista naučiti to, smatram da to nije toliko teško za znati neke osnove.“

- Studentica 3.godine Filozofskog fakulteta

„Smatram da se ne može predavati istim metodama kao i u klasičnoj nastavi. Bilo bi lijepo da se profesori (čast iznimkama) bolje prilagode novom načinu rada.“

- Studentica 1.godine (preddiplomski)Filozofskog fakulteta

„Ključna je kvalitetna i dobro provjerena edukacija profesora i bolja organizacija na razini fakulteta ili cijelog sveučilišta!!! Također, primjerice količina zadataka koju profesor zadaje treba biti racionalna i primjerena, a adekvatna je samo ukoliko je znanje koje je profesor prenio (online) predavanjima usklađeno s količinom zadanih zadataka. To ne smije biti i nije način na koji se nadoknađuje nerad ili nesigurnost profesora.“

- Studentica 1.godine (diplomski) Filozofskog fakulteta

„Organizacijom grupnih aktivnosti, davanje praktičnih zadataka (naravno ne pretjerano kompliciranih niti u velikim količinama), korištenje interaktivnijih web alata (kvizovi, videa, slike, edukativne igre).“

- Studentica 1.godine (diplomski) Filozofskog fakulteta

„Da se stvori dijalog s profesorima, iako je to problem i kada je klasična nastava. Previše samog slušanja, premalo interakcije između profesora i studenta čime se dodatno demotivira druge studente da postave pitanje ili nadodaju nešto tokom nastave.“

- Student 2.godine (preddiplomski) Filozofskog fakulteta

„Da svi zahtjevaju kameru i da se daje neka vrsta podrške studentima, a ne ih pretrpavati seminarima i ostalim zadacima. „

- Studentica 1.godine (diplomski) Filozofskog fakulteta

„Kada bi profesori omogućili i dopustili veću mogućnost interakcije studenata na nastavi, ne da profesor sam razgovara cijelo predavanje.“

- Studentica 2.godine Pravnog fakulteta

„Bolje pripremljeni materijali za rad, veća koncentracija asistenata i bolja priprema za ispit (usredotočiti se na bitno gradivo).“

- Studentica 2.godine Pravnog fakulteta

„Online nastava se ne može poboljšati, potrebna je neposredna interakcija kako bi nastava i predavanja imala određenu kvalitetu.“

- Studentica 1.godine Pravnog fakulteta

„Mislim da bi profesori trebali praviti više primjera koje bi mi radili sami, a ne da bude samo prepričavanje i objašnjavanje lekcija, pojmova...Ja osobno mislim da bi tako nastava bila dosta zanimljivija.“

- Student 1.godine Pravnog fakulteta

„Trebali bi pogledat kako to rade fakulteti koji od prije pandemije imaju uhodanu online nastavu.“

- Student 1.godine (diplomski) FESB-a

„Da nas puste da odlučimo oćemo prisustovat predavanju ili ne s obzirom da dosta njih ionako ne sluša.“

- Studentica 1.godine (diplomski) FESB-a

7.8 Stavovi studenata/ica o daljnjem održavanju online nastave

Većina studenata (65,5%) odgovara kako ne želi da se online način održavanja nastave zadrži do daljnjeg, a ostatak tj. 34,5% ipak želi da se online nastava zadrži. (vidi Grafički prikaz 13.) Studenti/ce koji ne žele da se online način održavanje nastave zadrži do daljnjeg u najvećem broju pohađaju Pravni fakultet (75%), a najveći broj studenata FESB-a želi da se online način održavanja nastave nastavi. (vidi Tablicu 20.)

Grafički prikaz 13. Stavovi studenata o održavanju online nastave do daljnjeg

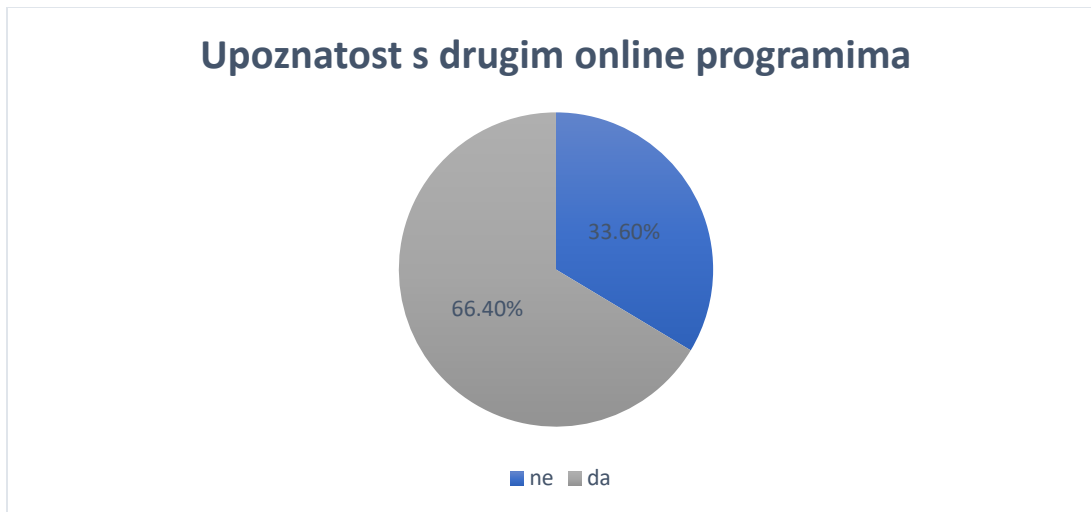
Tablica 20. Razlike u stavovima o održavanju online nastave do daljnjeg s obzirom na fakultet/studij

		Online nastava do daljnjeg			
		ne	da	ukupno	
Fakultet/studij	FESB	zbroj	52	50	102
		%	51,0	49,0	100,0
	Filozofski fakultet	zbroj	73	35	108
		%	67,6	32,4	100,0
	Medicinski fakultet	zbroj	69	33	102
		%	67,6	32,4	100,0
	Pravni fakultet	zbroj	81	27	108
		%	75,0	25,0	100,0
	ukupno	zbroj	275	145	420
		%	65,5	34,5	100,0.

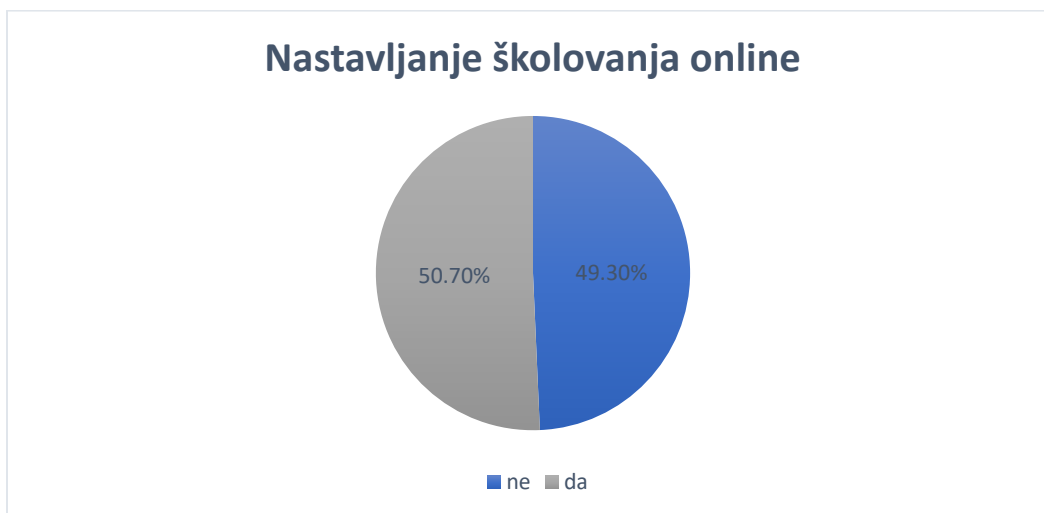
Neka sveučilišta (posebice u inozemstvu) i prije pojave pandemije imala su studijske programe prilagođene online nastavi, te se na tim sveučilištima kompletna nastava i ispiti provode

online. S postojanjem takvih programa upoznato je 66,4% studenata (vidi Grafički prikaz 14.), a 50,7 % bi nastavilo svoje školovanje za diplomsku/specijalističku/doktorsku razinu na takvim Sveučilištima. (vidi Grafički prikaz 15.) QS je proveo istraživanje u kojem je ispitivao interes studenata za online obrazovanjem, te su rezultati pokazali kako kod 58% ispitanih postoji interes za pohađanjem online nastave (QS, 2020, 6).

Grafički prikaz 14. Upoznatost s drugim online programima

Grafički prikaz 15. Stavovi studenata/ica o nastavljanju školovanja online načinom rada

8. ZAKLJUČAK

Obrazovanje je bitno za pojedinca i za cijelo društvo. Pojedinca priprema za daljnji život, te je neizmjerljivo bitno da je ono kvalitetno. Pojava pandemije imala je veliki utjecaj na obrazovni sustav, međutim uglavnom sve države su se u vrlo kratkom roku snašle i uvele online obrazovanje. Nije bilo vremena za potrebne pripreme za uvođenje online obrazovanja, pa je samim time u Republici Hrvatskoj bilo mnoštvo kritika upućeno takvom načinu rada.

Ovim istraživanjem cilj je bio ispitati studente/ice o njihovim stajalištima vezanim za obrazovanje u vrijeme pandemije s obzirom da je njihovo mišljenje i najbitnije s obzirom da se radi o njihovoj budućnosti. Rezultati su pokazali da unatoč većini koja daje prednost klasičnom načinu izvođenja nastave, postoje i oni koji preferiraju online način rada. Razlozi za oba stajališta su brojni, ali s obzirom na stajalište da bi veliki broj studenata na sveučilištima koji već imaju programe prilagođene online nastavi nastavili svoje školovanje, možemo primjetiti kako uz malo više organizacije i online nastava može biti zadovoljavajuća i adekvatna zamjena klasičnoj nastavi.

Ovo istraživanje nam ukazuje kako postoje razlike u stavovima i percepcijama studenata/ica različitih fakulteta/studija, Studenti/ce Filozofskog fakulteta se u najvećoj mjeri izjašnjavaju kako im je online obrazovanje omogućilo lakše polaganje ispita/kolokvija te kako su imali više studentskih obaveza, studenti/ce FESB-a imali su najmanje poteškoća s tehničkim zahtjevima online obrazovanja, studenti/ce Medicinskog fakulteta u najvećoj mjeri smatraju kako je nedostatak online nastave nemogućnost prisustovanja praktičnim dijelovima nastave.

Polovina studenata/ica zadovoljno je i dostupnim materijalima za učenje tijekom online nastave, a malo manje od polovine (43,8%) zadovoljno je i osobnom prilagodbom online načinu održavanja nastave. Studenti su najnezadovoljniji načinom održavanja ispita, čak 135 (32,1%) studenata iskazuje nezadovoljstvo tim aspektom, a 125 (29,8%) studenata/ica nezadovoljno je i načinom ocjenjivanja ispita. Tehničkom podrškom od strane obrazovne institucije najveći broj studenata (46,4%) je donekle zadovoljan, a prilagodbom profesora je 13% studenata/ica nezadovoljno, a 34,0% zadovoljno. Više od polovine studenata/ica odgovara kako je aktivnije za vrijeme klasične nastave, a samo 8,8% za vrijeme online nastave, ostatak studenata/ica smatra da je podjednako aktivna za vrijeme online i klasične nastave. Što se tiče motiviranosti, najviše studenata/ica (69,0%) odgovara kako su motiviraniji za vrijeme klasične nastave, a tek 5,7% su motiviraniji za vrijeme online nastave. Velika većina (73,1%) studenata/ica koncentriranija je za

vrijeme klasične nastave, 67,9% navodi kako stječe veću količinu znanja za vrijeme klasične nastave, a 71,2% studenata pozornije sluša, također za vrijeme klasične nastave.

Unatoč tome što većina studenata ne vidi mogućnost poboljšanja online nastave ili drže kako treba biti ukinuta, ima i onih koji ipak smatraju prilagodbom kurikuluma i veću angažiranost profesora i studenata može doći do poboljšanja. To je izravan poziv od studenata prema svima uključenim u obrazovni proces da porade na poboljšanju i organizaciji online nastave. Istraživanje je pokazalo i kako osim klasične nastave jedan dio studenata preferira i hibridni način održavanja nastave, što bi svakako mogla biti i budućnost obrazovanja s obzirom na tehnološki napredak. Pojava pandemije i zatvaranje obrazovnih ustanova svakako je pokazalo kako tijekom kriznih situacija ipak postoji način na koji nastava može funkcionirati, uz neka poboljšanja možda u budućnosti može i zamijeni (barem djelomično) klasičnu nastavu.

9. LITERATURA

1. 212. (telefonska) sjednica Vlade Republike Hrvatske (2020) Vlada Republike Hrvatske
URL:<https://vlada.gov.hr/sjednice/212telefonska-sjednica-vlade-republike-hrvatske/28985>
2. Akuratiya D.A. i Meddage, D.N.R. (2020) Students Perception of Online Learning during COVID-19 Pandemic: A Survey Study of IT Students. **International Journal of Reserch and Innovation in Social Science**. 4(9):755-758
3. Aristovnik, A. i dr. (2020) Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Studentts: A Global Perspective. **Sustainability**. 12 (20). str. 1-34 Preuzeto s: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/20/8438> (Datum pristupa: 31.01.2021)
4. Aucejo, E.M. i dr. (2020) The impact of COVID-19 on student experiences and expectations: Evidence from survey. **Journal of public economics**. 191:1-25
5. Bączek, M. i dr. (2021) Students` perception of online learning firing COVID-19 pandemic: a survey of Polish medical students. **Medicine**. 100(7): 1-14
6. Bačić, L. i Krstinić, M. (2020) Zadovoljstvo studenata tehničkog veleučilišta u Zagrebu provođenjem online nastave. **Obrazovanje za poduzetništvo**. 10 (2): 34-42
7. Bagarić, Z. i dr. (2021) Croatian experiences of distance learning at the beginning of the public health crisis caused by COVID-19. U: Gomez Chova, L. i dr (ur.) **15th International Technology, Education and Development Conference March 8th-9th, 2021**. Str. 2859-2866
8. Bania, J. i Banerjee I. (2020) Impact of Covid-19 Pandemic on Higher Education: A critical Review.
9. Bastl, D. (2021) Prednosti i nedostaci učenja na daljinu. **Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje**. 4(5): 1-6
10. Batarelo Kokić, I. (2020) Učim od kuće: školovanje u vrijeme pandemije COVID-19 bolesti. U: Strugar, V. I dr. (ur.) **Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR-COVID-19**. Zagreb, Bjelovar: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatsko pedagogijsko društvo. Element. Str. 7-25
11. Čamilović, D. (2013). VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE NA DALJINU. **Tranzicija**. 15(31.), str. 29-39. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/108362> (Datum pristupa: 10.01.2021.)

12. Diković, M. i dr. (2021) Online teaching during Covid-19 from the University student's perspective. U: Gomez Chova, L. i dr (ur.) **15th International Technology, Education and Development Conference March 8th-9th, 2021**. Str. 4149-4158
13. Duarte, J. i Beaufils, A.F. (2021) The learning diary: student self-reflection and engagement in times of COVID-19 U: Gomez Chova, L. i dr (ur.) **15th International Technology, Education and Development Conference March 8th-9th, 2021**. Str. 7589-7597
14. Golijanin, D. i dr. (2014) Generacija Z, internet i obrazovanje. U: **Konferencija Sinteza-2014 – Utjecaj Interneta na poslovanje u Srbiji i svetu**. Beograd, Srbija: Univerzitet Singidum. Str.506-509
Preuzeto s:
https://www.researchgate.net/publication/269127259_Generacija_Z_Internet_i_obazovanje
(Datum pristupa: 30.01.2021)
15. Izgradnja na krizu otpornih obrazovnih sustava tijekom i nakon pandemije COVID-19 (2020) UNICEF
16. Jokić Begić, N. i dr. (2020) **Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone**. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Preliminirani rezultati istraživačkog projekta.
17. Katavić, I. i dr. (2018) Izazovi i perspektive online obrazovanja u Republici Hrvatskoj. **Obrazovanje za poduzetništvo**. 8(1):95-107
18. Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje (2017) Ministarstvo znanosti i obrazovanja
19. Nedelcu, A. i dr. (2021) Students' perception regarding the advantages and disadvantages given by e-learning and the mobile learning applications during the COVID-19 pandemic. U: Gomez Chova, L. i dr (ur.) **15th International Technology, Education and Development Conference March 8th-9th, 2021**. Str. 9640-9649
20. Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje (2020) Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske URL: <https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/pocetna.html>

21. Utjecaj širenja bolesti COVID-19 na jačanje mobilnosti učenika, studenata, istraživača, nastavnika i drugog osoblja unutar EU (2020) Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske
22. Pavlović, A. I dr. (2021) Uticaj COVID-19 i on-line učenja na visoko obrazovanje u Srbiji. **XXVII Skup TRENDOVI RAZVOJA: „ON-LINE NASTAVA NA UNIVERZITETIMA“**. Novi Sad, 15-18.02.2021
23. Purwanto, A., Julyanto, O. (2020) University Students Online Learning System During Covid-19 Pandemic: Advantages, Constraints and Solutions. *Systematic Reviews Pharmacy*. 11 (7): 570-576
24. Runtić, B. i Kavelj, N. (2020) Iskustva i mišljenja učenika viših razreda osnovne škole o nastavi na daljinu tijekom pandemije bolesti COVID-19. *Acta laderina*. 17(2): 149-174
25. Santos, S. i dr. (2021) Not one thing nor the other: Evaluating a hybrid model in higher education classes in Portugal during COVID-19. U: Gomez Chova, L. i dr (ur.) **15th International Technology, Education and Development Conference March 8th-9th, 2021**. Str.
26. Službene stranice državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske: <https://www.dzs.hr/>
27. Službene stranice Hrvatskog pravnog centra: <https://www.hpc.hr/>
28. Službene stranice Ministarstva znanosti i obrazovanja: <https://mzo.gov.hr/>
29. Službene stranice Vlade Republike Hrvatske: <https://vlada.gov.hr>
30. Službene stranice agencije za znanost i visoko obrazovanje: <https://www.azvo.hr/>
31. Statistički ljetopis Republike Hrvatske (2016) Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske
32. Stepanović, S. (2020) Utjecaj pandemije koronavirusa na obrazovanje. **Nastava i odgoj**. 69 (2):183-196
33. Šundalić, A. i Mičić, A. (2005) Obrazovanje za društveni razvoj. **Ekonomski vjesnik**. 1-2(18): 119-130 Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/199772>
34. Tonković, A. i dr. (2020) Djelovanje pandemije Covid-19 na obrazovanje diljem svijeta. **Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama**. 4(4):121-134 Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/251672> (Datum pristupa: 26.03.2021.)

35. QS Quacquarelli Symonds (2020) The impact of the coronavirus on global higher education.

10. METODOLOŠKA I EMPIRIJSKA ARHIVA

10.1 Anketni upitnik korišten i istraživanju

Poštovani/-e, molim Vas za suradnju u sociološkom istraživanju čiji je cilj ispitati mišljenja i stavove studenata o online obrazovanju za vrijeme pandemije COVID-19. Sudjelovanje je anonimno i dobrovoljno. Zanimaju me samo grupni i prosječni rezultati u ovom istraživanju. Molimo Vas da ne preskačete pitanja, svaki odgovor je od velike važnosti. Istraživanje provodi studentica Nena Matković s odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Splitu za potrebe pisanja završnog rada. Rezultati će se koristiti isključivo za izradu završnog rada, stoga Vas molim za otvorenost i iskrenost.

Zahvaljujem na suradnji!

1. Spol

1. muški
2. ženski

2. Dob _____

3. Mjesto rođenja

1. grad
2. selo
3. otok

4. Godina fakulteta:

1. prva godina preddiplomskog/integriranog studija
2. druga godina prediplomskog/integriranog studija
3. treća godina prediplomskog/integriranog studija
4. prva godina diplomskog/četvrta godina integriranog studija
5. druga godina diplomskog/peta godina integriranog studija
6. šesta godina integriranog studija

5. Sveučilišni smjer

1. FESB
2. Filozofski fakultet
3. Medicinski fakultet
4. Pravni fakultet

6. Gdje ste stanovali za vrijeme prvog zatvaranja obrazovnih institucija na početku epidemije u Hrvatskoj?

1. u roditeljskom stanu/kući
2. u podstanarskom stanu/kući
3. u studentskom domu
4. u vlastitom stanu/kući

7. Financiram se:

1. sam/a (vlastiti prihodi, stipendija)
2. uz roditeljsku/obiteljsku pomoć

8. Svoj životni standard opisao/la bi kao

1. nizak
2. prosječan
3. visok

9. Odgovorite s da ili ne

	ne	da
1. Prije pojave epidemije u Hrvatskoj bio/la sam zaposlen/a.		
2. Zbog pojave pandemije izgubio/la sam posao.		
3. Pojava pandemija otežala mi je financiranje obrazovanja (stan, knjige...).		

10. Obrazovna institucija u koju sam upisan/a odmah pri zatvaranju omogućila mi je praćenje nastave online putem?

1. ne
2. da

11. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili sa ne, molim Vas da upišete koliko dugo niste imali mogućnost pratiti nastavu? (u danima)

12. Na koji način se održavala online nastava na Vašem fakultetu?

1. putem google meeta, zooma ili neke druge platforme u realnom vremenu
2. profesori su slali snimljena predavanja
3. nastava putem foruma, google učionice...
4. nešto drugo _____

13. Online predavanja pratio/la sam putem (možete označiti više odgovora):

1. laptop-a
2. mobitela
3. računala
4. nešto drugo _____

14. Preferirate li online nastavu ili klasičnu nastavu licem u lice?

1. online
2. klasičnu nastavu
3. kombiniranu nastavu (pola klasična nastava, pola online)

15. Ocijenite:	u potpunosti sam nezadovoljan/a	nezadovoljan/a sam	nit sam zadovoljan/a, nit sam nezadovoljan/a	zadovoljan/a sam	u potpunosti sam zadovoljan/a
1. online nastavu na početku pandemije u Hrvatskoj					
2. online nastavu danas					
3. hibridni način održavanja nastave					

16. Kakve ste promjene uočili nakon isteka nekog vremena održavanja online nastave?	ne	da
1. predavači su lošije pripremljeni i manje prilagođeni		
2. studenti su lošije pripremljeni i manje prilagođeni		
3. predavači su bolje pripremljeni i više prilagođeni		
4. studenti su bolje pripremljeni i više prilagođeni		
5. kvaliteta nastave je bila gora		
6. kvaliteta nastave je bila bolja		
7. nisam uočio/la promjene		

17. Ukoliko ste uočili još neke promjene, napišite koje:

18. Označite što smatrate prednostima online nastave (možete označiti više odgovora):

1. ušteda vremena na putovanju do institucije
2. mogućnost naknadnog pregledavanja materijala
3. veća dostupnost profesora
4. olakšana komunikacija
5. lakše sudjelovanje u nastavi
6. lakše polaganje ispita/kolokvija
7. nešto drugo _____

19. Označite što smarate nedostacima online nastave (možete označiti više odgovora):

1. nestabilnost internetske mreže
2. nemogućnost socijalnih interakcija
3. loša komunikacija s predavačima
4. veća količina zadataka
5. nemogućnost prisustovanja praktičnim dijelovima nastave (rad u laboratoriju...)
6. nešto drugo _____

20. Problemi s kojima se susrećem za vrijeme održavanja online nastave su:	ne	da
1. manjak motivacije		
2. promjena rutine		
3. nesnalaženje u online okruženju		
4. ometanje ukućana		
5. neposjedovanje ili nedovoljan alat za praćenje nastave		
6. loša internetska veza		
7. nedostatak direktne komunikacije s nastavnicima		
8. prevelik opseg zadataka i gradiva		

21. Slaganje s tvrdnjama

	ne slažem se	nit se slažen, nit se ne slažem	slažem se
1. Online predavanja mi daju mogućnost obavljanja drugih aktivnosti za vrijeme trajanja online nastave.			
2. Online nastava mi olakšava polaganje ispita/kolokvija.			
3. Za vrijeme online nastave imam više slobodnog vremena.			
4. Tijekom online nastave imao/la sam više fakultetskih obaveza i zadataka.			
5. Online nastavom stječem manje znanja.			
6. Za vrijeme online nastave duže se pripremam za ispite.			

22. Jeste li zadovoljni?

	ne	donekle	da
1. osobnom prilagodbom online načinu održavanja nastave			
2. prilagodbom profesora na online način održavanja nastave			
3. dostupnim materijalima za učenje tijekom online održavanja nastave			
4. tehničkom podrškom od strane obrazovne institucije			
5. osobnim znanjem o tehnologiji			
6. načinom održavanja ispita			
7. načinom ocjenjivanja ispita			

23. Što biste izvojili kao najpozitivnije iskustvo, odnosno stavku s kojom ste najzadovoljniji u provedbi online nastave?

24. Procijenite	online nastave	klasične nastave	podjednako tijekom online i klasične nastave
1. aktivniji/a sam tijekom			
2. motiviraniji/a sam tijekom			
3. koncentriraniji/a sam tijekom			
4. stjećem veću količinu znanja			
5. pozornije slušam			

25. Kako mislite da bi online nastava mogla biti poboljšana?

26. Želite li da se online način održavanja nastave zadrži do daljnjeg?

1. ne
2. da

27. Jeste li upoznati s tim da su neka sveučilišta (posebice u inozemstvu) prije pojave pandemije imala studijske programe prilagođene online nastavi, gdje se kompletna nastava i ispiti provode online?

1. ne
2. da

28. Kada biste imali mogućnost nastaviti svoje školovanje za diplomsku/specijalističku/doktorsku razinu na fakultetu na kojem se nastava održava isključivo online putem, te ima prilagođen program online nastavi, biste li upisali takav fakultet?

1. ne
2. da

10.2 Protokol korišten u istraživanju

PROTOKOL korišten u istraživanju: *Stavovi i percepcije studenata o provedbi on line nastave za vrijeme trajanja epidemije COVID-19 (2021)*

Ime i prezime anketara: _____

Datum i mjesto: _____

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9.1																				
9.2																				
9.3																				
10																				
11																				
12.1																				
12.2																				
12.3																				
12.4																				
13.1																				
13.2																				
13.3																				
13.4																				
13.5																				
14																				
15.1																				
15.2																				
15.3																				
16.1																				
16.2																				
16.3																				
16.4																				
16.5																				

16.6																			
16.7																			
17																			
18.1																			
18.2																			
18.3																			
18.4																			
18.5																			
18.6																			
18.7																			
19.1																			
19.2																			
19.3																			
19.4																			
19.5																			
19.6																			
20.1																			
20.2																			
20.3																			
20.4																			
20.5																			
20.6																			
20.7																			
20.8																			
21.1																			
21.2																			
21.3																			
21.4																			
21.5																			
21.6																			
22.1																			
22.2																			
22.3																			
22.4																			
22.5																			
22.6																			
22.7																			
23																			
24.1																			
24.2																			
24.3																			
24.4																			
24.5																			
25																			

25.1																				
26																				
27																				
28																				

SAŽETAK

Pandemija COVID-19 od svoje pojave do danas svakodnevno utječe na društvo i na promjene koje se u društvu događaju. Jedna od bitnijih promjena koja se dogodila isključivo zbog pandemije je zatvaranje svih obrazovnih ustanova u Republici Hrvatskoj da bi se spriječilo širenje virusa. Svim učenicima, studentima, nastavnicima uvođenje online nastave bio je veliki izazov na koji nisu bili spremni.

Ovaj rad se bavi stavovima i percepcijama studenata i studentica o provedbi online nastave za vrijeme trajanja epidemije COVID-19 u RH. Cilj je ispitati mišljenja studenata/ica na koji način oni smatraju da se online nastava može unaprijediti, postoje li stavke koje im se ne sviđaju, što smatraju prednostima i nedostacima, koji su njihovi stavovi o daljnjem školovanju online te koje razlike primjećuju između online i klasične nastave. Na temelju ovih ciljeva provedeno je anketno istraživanje na uzorku od 420 studenata Medicinskog, Filozofskog, Pravnog fakulteta i Fakulteta elektronike, strojarstva i brodogradnje (FESB) splitskog Sveučilišta. Prikupljanje podataka provodilo se online anketom tijekom lipnja 2021.godine.

Ključne riječi: obrazovanje, covid-19, online obrazovanje, studenti, pandemija

SUMMARY

The COVID-19 pandemic has been affecting society on a daily basis and the changes taking place in society since its inception. One of the most important changes that occurred solely due to the pandemic is the closure of all educational institutions in Croatia to prevent the spread of the virus. For all pupils, students, teachers, the introduction of online teaching was a great challenge that they were not ready for.

This paper deals with the attitudes and perceptions of students about the implementation of online teaching during the epidemic of COVID-19 in the Republic of Croatia. The aim is to examine the opinions of students on how they think that online teaching can be improved, whether there are items they do not like, what they consider advantages and disadvantages, what are their views on further education online and what differences they notice between online and traditional teaching. Based on these goals, a survey was conducted on a sample of 420 students from the Faculty of Medicine, Philosophy, Law and the Faculty of Electronics, Mechanical Engineering

and Naval Architecture (FESB) of the University of Split. Data collection was conducted through an online survey during June 2021.

Keywords: education, covid-19, online education, students, pandemic

BILJEŠKA O AUTORICI

NENA MATKOVIĆ rođena je 15. travnja 1994. godine u Splitu, gdje je završila osnovnu i srednju školu. Od 2018/2019 godine redovna je studentica Filozofskog fakulteta u Splitu na Odsjeku za sociologiju gdje uspješno privodi kraju treću godinu prediplomskog studija.

e-mail: nenamatkovi@gmail.com

OBRAZAC I.P.

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU**

STUDENT/ICA	NENA MATKOVIĆ
NASLOV RADA	STAVOVI I PERCEPCIJE STUDENATA O PROVEDBI ONLINE NASTAVE ZA VRIJEME TRAJANJA EPIDEMIJE COVID-19
VRSTA RADA	ZAVRŠNI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	DRUŠTVENE ZNANOSTI
ZNANSTVENO POLJE	SOCIOLOGIJA
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	doc.dr.sc. Ivanka Buzov
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. izv.prof.dr.sc. Gorana Bandelović 2. doc.dr.sc. Ivanka Buzov 3. mag.soc. Tati Popović

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

SPLIT, 29.08.2021

mjesto, datum

Nena Matković

potpis studenta/ice

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja NENA MATKOVIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce SOCIOLOGIJE, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 29.08.2021

Potpis

Nena Matković

